

KIINNOSTUS JA AKTIIVISUUS LAPSEN VAROJEN SIJOITTAMISTA KOHTAAN

Tiivistelmä

Tekijä(t) Lahti, Heli	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 55, 2 liitettä	Valmistumisaika Kevät 2019
Työn nimi Kiinnostus ja aktiivisuus lapsen varojen sijoittamista kohtaan		
Tutkinto Tradenomi (AMK)		
Tiivistelmä <p>Tutkimus käsittelee lapsen varallisuuden sijoittamista kiinnostuksen ja aktiivisuuden näkökulmasta. Tavoitteena oli saada selville, kuinka kiinnostuneita ja aktiivisia lapsiperheissä ollaan sijoittamaan lapsen varoja, onko kiinnostuksella ja aktiivisuudella mahdollista yhteyttä sekä mitkä tekijät vaikuttavat kiinnostukseen ja aktiivisuuteen. Näiden lisäksi pyrittiin selvittämään sijoitusaktiivisuuden tasoa sekä kartoittamaan mahdollisia keinoja aktiivisuuden lisäämiseksi. Tutkimuksessa haluttiin selvittää myös sijoittamisen merkitystä lapsen tulevaisuuden kannalta.</p> <p>Teoreettinen osuus käsittelee talousennusteiden sekä arvopaperimarkkinoiden toiminnan esittelyn jälkeen sijoittamisen eri vaiheita sijoitussuunnitelmasta alkaen. Sijoitustuotteista esitellään tärkeimmät alaikäiselle tarjottavat vaihtoehdot. Sijoitustoimintaa valvovat yleisesti sekä alaikäisten osalta monet viranomaiset tai määräykset, jotka on käsitelty teoriaosuuden viimeisessä luvussa.</p> <p>Tutkimusosuus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena, jossa tutkimusmenetelminä olivat teemahaastattelu sekä oma havainnointi. Haastattelukysymykset käsitelivät aihetta teeman mukaan. Tuloksissa voitiin todeta, että lapsiperheiden vanhemmat ovat melko kiinnostuneita sekä aktiivisia sijoittamaan lapsen varoja, ja kiinnostus sekä aktiivisuus ovat yhteydessä toisiinsa. Sekä kiinnostukseen että aktiivisuuteen vaikuttivat eniten tulevaisuuden turvaaminen ja sijoittamisen helppous. Sijoituksia seurataan kohtalaisesti, ja suuremmat tulot saivat vastaajat lisäämään sijoittamista.</p> <p>Tuloksien arvioinnin perusteella sijoittajan oma aktiivisuus lisää kiinnostusta sekä on edellytys lapsen varojen sijoittamiselle. Tulevaisuuden ennakointi ja sijoittamisen kokeminen helppona nostavat todennäköisyyttä, että lapsen varoja sijoitetaan. Sijoittamista pidetään merkityksellisenä, vaikka vanhemmat eivät voi hallita varojen käyttöä tulevaisuudessa lapsen tultua täysi-ikäiseksi.</p>		
Asiasanat Kvalitatiivinen tutkimus, sijoittaminen, sijoitussuunnitelma, sijoitustuotteet, lapsi		

Abstract

Author(s) Lahti, Heli	Type of publication Bachelor's thesis	Published Spring 2019
	Number of pages 55, 2 appendices	
Title of publication Interest and activity in investing child's assets		
Name of Degree Bachelor of Business Administration		
Abstract <p>This thesis deals with investing a child's assets. The purpose of the study was to explore how interested and active parents are in investing their own child's assets. The purpose was also to explore whether the interest and activity are linked to each other or not. More specifically, the purpose was to find out what affects the interest and activity, how much time do parents spend on investing, and what is its significance for a child's future.</p> <p>The theoretical part of the thesis discusses financial forecasts and how the stock market functions. It also deals with how to create an investment plan and introduces investment products and the authorities that regulate investment operations.</p> <p>The empirical part of thesis was carried out as a qualitative study based on a themed interview and personal observation. The interview questions dealt with the main subject according to particular themes. The results show that parents are quite interested and active in investing their own child's assets. Interest and activity are also connected to each other. Securing the future and considering investing easy was the main reasons that had an influence on interest and activity. Parents keep track of their investments to a moderate extent and would invest more if they had more income.</p> <p>Based on the results of the study, it seems that the activity of an investor increases interest and is a prerequisite for investing a child's assets. Parents who prepare for the future and consider investing easy are likely those who invest their child's assets. Respondents considered investing important even though they have no possibilities to control how their child would use the assets and investments after reaching the majority age.</p>		
Keywords Qualitative method, investing, investment plan, investment products, child		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen tausta ja aiemmat tutkimukset.....	1
1.2	Tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymykset ja rajaus	2
1.3	Tutkimusmenetelmät	3
1.4	Tutkimuksen rakenne	4
2	TALOUSENNUSTEET, ARVOPAPERIMARKKINAT JA SIOITUSSUUNNITELMAN LAATIMINEN	6
2.1	Talousnäkömät 2018-2021	6
2.2	Arvopaperimarkkinat.....	7
2.3	Sijoitussuunnitelman laatiminen.....	8
2.4	Elämäntilanne ja taloustilanne	8
2.5	Riskinsietokyky ja riskit	9
2.6	Sijoitusaika	13
2.7	Sijoituskohteet: allokaatio ja hajauttaminen	14
2.8	Tavoitteet.....	15
3	SIOITUSTUOTTEET	16
3.1	Johdanto.....	16
3.2	Rahastot	16
3.2.1	Korkorahastot	17
3.2.2	Osakerahastot	18
3.2.3	Yhdistelmärahastot.....	19
3.2.4	Indeksirahastot	19
3.2.5	ETF-sijoitusrahastot.....	20
3.2.6	Rahaston verotus	21
3.2.7	Rahaston kulut.....	22
3.3	Osakkeet	23
3.3.1	Osakkeiden ostaminen	24
3.3.2	Tunnusluvut.....	25
3.3.3	Tuotto ja verotus.....	26
3.4	Vakuutukset.....	28
3.5	Osakesäästötili	29
3.6	ASP-tili.....	30
4	VALVOVAT VIRANOMAISET	32

4.1	Maistraatti.....	32
4.1.1	Alaikäisen edunvalvonta ja omaisuuden hoitaminen.....	32
4.1.2	Valvonta ja tilivelvollisuus.....	32
4.1.3	Lupamenettely.....	33
4.2	Verohallinto.....	34
4.2.1	Lahja.....	34
4.2.2	Notariaatti- ja arvopaperilahja.....	36
4.3	Rahoitusvälineiden markkinat -direktiivi MiFID II.....	36
5	TUTKIMUS LASTEN VAROJEN SIJOITTAMISESTA.....	37
5.1	Tutkimuksen toteutus.....	37
5.2	Tutkimustulokset ja tulosten analysointi.....	38
5.3	Johtopäätökset.....	45
5.4	Luotettavuuden arviointi.....	47
6	YHTEENVETO.....	48
	LÄHTEET.....	50
	LIITTEET.....	56

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta ja aiemmat tutkimukset

Työn aiheeksi on valittu kiinnostus ja aktiivisuus lapsen varojen sijoittamista kohtaan. Aiheen valinta pohjautuu henkilökohtaiseen kiinnostukseen sijoittamista kohtaan. Tutkija kiinnostui sijoittamisesta ensimmäisen kerran opiskeluaikana sijoitusaiheisen kurssin myötä ja hetken päästä aloitti itselleen sijoittamisen. Perekäyttyään hieman sijoittamisen maailmaan tutkija päätyi avaamaan arvo-osuustilit myös kahdelle lapselleen. Lapselle on hyvin helppo säästää tilille rahaa, mutta tuottoa säästetyille pääomalle ei juuri pääse kertymään nykyisellä matalalla korkotasolla, joka ei monessakaan tapauksessa kata edes inflaation vaikutusta. Tämän takia tutkija halusi nimenomaan alkaa sijoittaa lasten varoja. Tutkimuksessa ei eritellä tarkemmin, mistä varat voivat olla peräisin. Kaikki esimerkiksi lahjoituksista, etuuksista, perinnöstä, pääoma- tai ansiotuloista saadut rahat otetaan huomioon. Vaatimuksena on ainoastaan se, että varat ovat lapsen omaisuutta, eli ne ovat lapsen nimissä olevalla tilillä. Vanhemmilta ja muilta sukulaisilta saadut syntymäpäivärahat ovat tyypillisimpiä alaikäisten lasten tuloja. Etuuksista lapsilisien sijoittaminen jakaa mielihyvettä, ja aihe nousee ajoittain pinnalle tiedotusvälineissä. Harva saa perintöä vielä alaikäisenä, joten perintövarojen sijoittaminen ei liene kovin yleistä. Pääomatuloja alaikäinen voi saada esimerkiksi jo olemassa olevien sijoitusten tuotoista, ja teini-ikässä oleva nuori voi tienata kesätöissä varallisuutta.

Tutkija itse aloitti sijoittamisen niin ikään myöhään: hieman ennen 30-vuotissyntymäpäivää. Myöhään on parempi kuin ei milloinkaan, ja uusi vuosikymmen antoi päättävyyttä aloittaa sijoittaminen heti. Lapset olivat sijoitussalkkuja perustettaessa noin 2- ja 4-vuotiaita, joten heidän sijoituksensa ehtivät kasvaa vielä pitkän ajan ennen täysi-ikäisyyttä. Lapset eivät voi itse tehdä näitä sijoituksia, mutta heillä on jotain, mitä ei voi saada rahalla tai onnistuneilla sijoituspäätöksillä: heillä on aikaa odottaa tuottoja.

Arvo-osuustilien avaaminen lapsille tuntui mutkikkaalta ja hieman vaikeaselkoiselta, mutta sitkeästi tietoa etsimällä asioihin löytyivät vastaukset. Kun tilit olivat auenneet virtuaaliseen osake- ja rahastovälittäjäpankkiin Nordnettiin, alkoi pohdinta sijoituskohteista. Tutkija suoritti samaan aikaan työharjoittelua pankissa, jolloin hän pääsi myös tutustumaan erilaisiin sijoitustoimeksiintoihin. Joukossa oli jonkin verran vanhempien tekemiä rahastomerkintöjä lapsilleen. Näistä papereista alkoi pohdinta, mikä saa vanhemmat sijoittamaan lapsilleen, ja toisaalta miksei heille sijoiteta. Työn tekijän mielikuva on, että sijoittaminen on vielä melko vähäistä. Syntyi tarve alkaa tutkimaan tarkemmin, kuinka kiinnostuneita ja

aktiivisia lapsiperheet oikeasti ovat sijoittamaan nimenomaan lapsen varoja ja mistä kiinnostus alun perin lähti.

Lapsiperheen säästämistä ja sijoittamista on tutkittu muun muassa Markus Jääskeläisen opinnäytetyössä Lapselle sijoittaminen – Tietopaketti lapselle sijoittamisesta kiinnostuneelle vuodelta 2015. Jääskeläinen on koonnut työhönsä sijoittamisen perustietoa, huomioitavia asioita alaikäiselle sijoitettaessa sekä sopivia sijoituskohteita. Jarna Joentakasen opinnäytetyössä Lapsiperheiden säästäminen ja sijoittaminen, 2015, tutkitaan lapsiperheiden säästämistä ja sijoittamista sekä varautumista vaihtelevien taloustilanteiden varalle. Joentakanen on käynyt läpi sijoittamisen teoriaa, sijoitusinstrumentteja, lapsiperheiden eri tulolajeja sekä niiden verotusta. Marika Laurell on tutkinut opinnäytetyössään Lapselle säästäminen lapsiperheissä vuodelta 2011 sitä, kuinka yleistä säästäminen on lapsiperheissä sekä miten vanhemmat säästävät lapsilleen. Teoriaosuudessa on käyty läpi säästämisvaihtoehtoja, riskejä ja verotusta.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymykset ja rajaus

Tutkimuksessa on kaksi teemaa, jotka ovat kiinnostus ja aktiivisuus. Tutkimus pyrkii selvittämään ensimmäisen teeman avulla sitä, kuinka kiinnostuneita vanhemmat ovat sijoittamaan alaikäisen lapsen tai lasten varoja sekä mistä kiinnostus alun perin lähti. Kiinnostuksen syihin halutaan paneutua tarkemmin, joten tarkoituksenmukaista on myös selvittää, mitkä seikat vaikuttavat kiinnostukseen. Kiinnostuksen ja aktiivisuuden yhteyttä toisiinsa yritetään selvittää kysymällä ensin aktiivisuuden vaikutusta kiinnostukseen. Lapsen sijoitushorisontti voi olla hyvin pitkä, joten tutkimuksessa halutaan selvittää myös vanhempien näkemyksiä sijoittamisesta lapsen tulevaisuuden kannalta.

Toisen teeman avulla pyritään selvittämään sijoittamisen aktiivisuutta sekä sitä, seuraavatko vanhemmat sijoituksia säännöllisesti ja kuinka paljon sijoittamiseen käytetään aikaa. Sijoittamisen aktiivisuuteen ja säännöllisyyteen vaikuttavia seikkoja halutaan myös selvittää. Kiinnostuksen ja aktiivisuuden yhteyttä käsitellään vielä tässä teemassa kysymällä, kuinka kiinnostus vaikuttaa sijoittamisaktiivisuuteen. Harva vanhempi todennäköisesti sijoittaa mielestään liikaa lapselle, joten tutkimuksessa etsitään vastauksia myös sijoittamisinnokkuuden kasvattamiseen. Näistä tutkimusongelmista on muodostettu varsinainen tutkimuskysymys sekä alakysymykset:

Tutkimuskysymys:

- Kuinka kiinnostuneita ja aktiivisia lapsiperheissä ollaan sijoittamaan lapsen varoja ja miten kiinnostus ja aktiivisuus ovat yhteydessä toisiinsa?

Alakysymykset:

- Mikä tai mitkä seikat vaikuttavat kiinnostukseen ja aktiivisuuteen?
- Miten säännöllisesti sijoituksia seurataan ja kuinka paljon sijoittamiseen käytetään aikaa?
- Mikä merkitys sijoittamisella on lapsen tulevaisuudelle ja haluavatko vanhemmat lisätä tai vähentää sijoittamista?

Opinnäytetyössä lähestytään lasten varojen sijoittamista kiinnostuksen ja aktiivisuuden näkökulmasta, joten selvitykset lapsiperheiden tulonlähteistä on jätetty tutkimuksen ulkopuolelle. Säästäminen säästötilille sekä vanhempien omien varojen sijoittaminen rajataan myös pois tutkimuksesta. Tutkimuksessa käsitellään tavallisimpia sijoitustuotteita, jotka soveltuvat alaikäisen varojen sijoittamiseen: rahastoja, osakkeita, vakuutuksia, osakesäästötiliä ja ASP-tiliä. Koska alaikäisen varojen sijoittaminen eroaa oikeustoimikelpoisen aikuisen sijoittamisesta, opinnäytetyössä käsitellään valvovia viranomaisia.

Idea tämän opinnäytetyön rajaukseen tuli Jääskeläisen (2015) opinnäytetyöstä. Jääskeläinen ehdotti potentiaalisen jatkotyön ideaksi kyselyä, jossa selvitettäisiin tarkemmin sitä, kuinka kiinnostuneita ja aktiivisia lapsiperheissä ollaan sijoittamaan lapselle. Joentakasen (2015) työssä on käsitelty lapsiperheiden kiinnostusta ja aktiivisuutta sijoittamiseen, mutta näkökulma on ollut vanhempien itsensä sijoittamisessa. Laurellin (2011) työssä puolestaan on yhdistettynä säästäminen lapselle sekä vanhemmalle itselleen, mutta tutkimuksessa etsitään vastausta säästämisen yleisyyteen sekä taloudelliseen varautumiseen. Näin ollen opinnäytetyö eroaa aiemmista vastaavan aiheisista töistä sillä, että siinä keskitytään lapsen varojen sijoittamiseen kiinnostuksen ja aktiivisuuden näkökulmasta. Työtä voivat hyödyntää sekä aloittelevat yksityiset sijoittajat että finanssilaitokset. Sijoittajalle on kerrottu keskeisimmistä huomioon otettavista asioista, kun sijoitetaan alaikäisen varoja, ja sijoituspalveluita tarjoavat finanssilaitokset voivat hyödyntää kyselyn tuloksia suunnitellessaan markkinointia alaikäisille sopivista sijoitusmuodoista. Työn ollessa melko alkuvaiheessa loppuvuodesta 2018 pörssikurssit olivat laskusuunnassa, joten ajankohta on otollinen sijoitusten tekemiselle.

1.3 Tutkimusmenetelmät

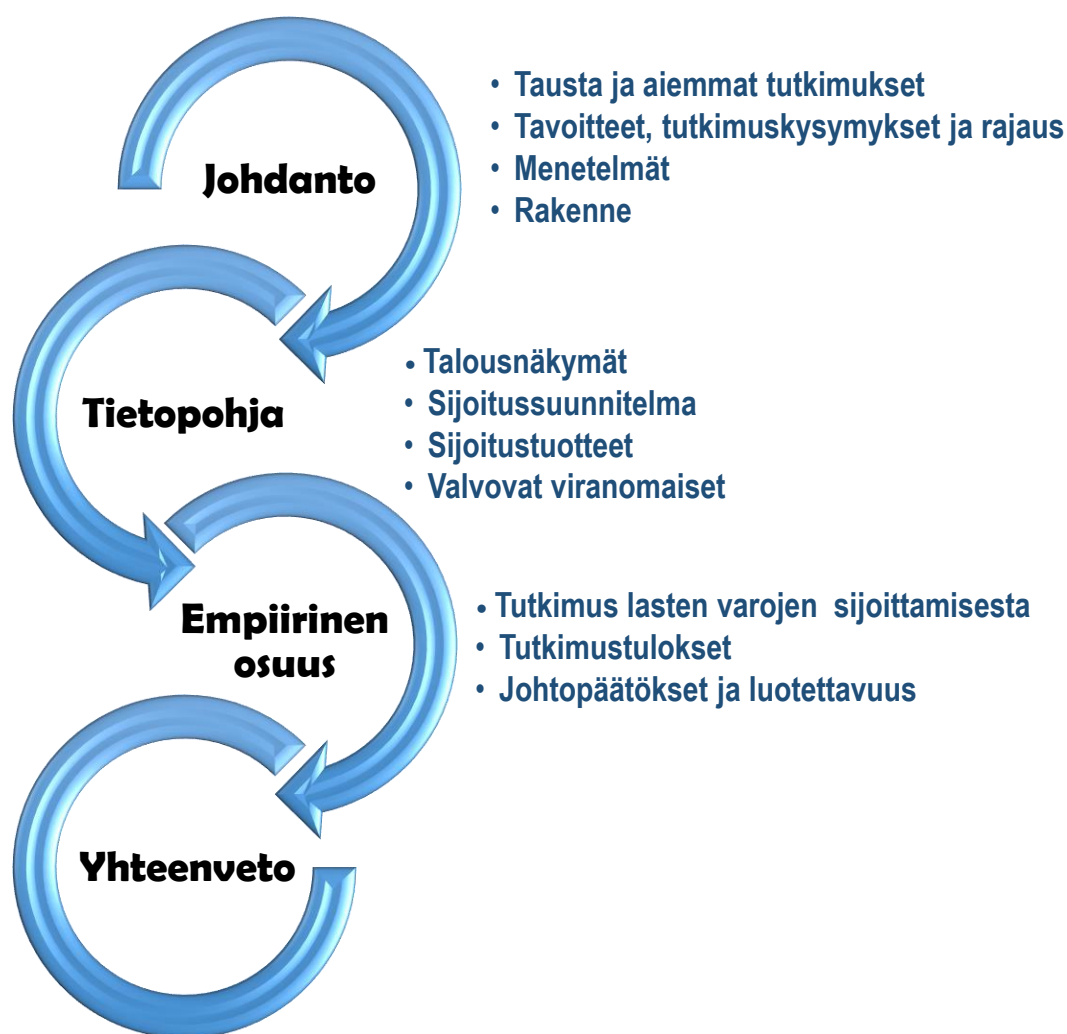
Tutkimus on tyypiltään kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivinen tutkimus etsii vastauksia kysymyksiin kuten miksi, miten ja kuinka. Se pohjautuu monella tavalla ilmenevän tosielämän tutkimiseen ja kuvaamiseen. (Saaranen-Kauppinen & Puustniekka 2006, 5; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 156–157.) Aineiston keruumenetelmää valitessa pohdittiin kyselylomakkeen ja haastattelun soveltuvuutta kyseiseen tutkimukseen; lopulta

päädyttiin haastatteluun sen tarkoituksenmukaisuuden vuoksi. Saaranen-Kauppinen ja Puustniekan (2006) mukaan ihmisiltä suoraan kysymällä saadaan tietoa heidän elämästään. Haastattelun muodoksi valittiin puolistrukturoitu haastattelu. Haastateltaville annetaan lomake, jonka alussa kysytään hieman vastaajien taustatietoja, ja lopuksi vastaajat saavat vastata omin sanoin avoimiin kysymyksiin. Näin saadaan selville haastateltavien omia kokemuksia, mielipiteitä ja kiinnostusta aihetta kohtaan. Hirsjärvi ym. (2007, 201–202) listaa myös haastattelun valintakriteereiksi muun muassa arat ja vaikeat aiheet. Luotettavuutta puolestaan voi heikentää vastaajien halu kaunistella positiivisia asioita ja olla vaitonaisia negatiivisista tai taloutta koskevista asioista. Koska talousasiat koetaan usein henkilökohtaisina ja niistä kertominen voi olla vaivaannuttavaa, haastattelu on päädytty toteuttamaan verkon välityksellä. Vieläkin arkaluontoisemmaksi asian tekee lasten ja sijoittamisen yhdistelmä; lapsia ja raha-asioita harvemmin puidaan yhdessä muun muassa lapsen vajaavaltaisuuden vuoksi.

Haastattelun lisäksi täydentäväksi keruumenetelmäksi valittiin myöhemmin tutkijan oma havainnointi. Havainnointi eli observointi antaa tietoa ihmisten todellisesta käyttäytymisestä. Sen etuna on välitön ja suora tieto yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden toiminnasta, ja haittapuolena on havainnoijan mahdollinen häiritseminen. Havainnointimenetelmät vaihtelevat säätelyn tason sekä havainnoijan roolin mukaan. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkijan rooli voi vaihdella täysin osallistuvasta täysin havainnoitsijaan. (Hirsjärvi ym. 2007, 208–211; Saaranen-Kauppinen & Puustniekka 2006, 60.) Tutkimuksessa tutkija on täysin havainnoitsija, sillä havainnot perustuvat omaan kokemukseen.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Opinnäytetyö koostuu johdannosta, tutkimuksen teoriasta, empiirisestä osuudesta eli tutkimustuloksista sekä yhteenvedosta. Johdanto alkaa tutkimuksen taustan sekä aiempien tutkimuksien esittelyllä. Tutkimuksen tavoitteiden, tutkimuskysymyksien sekä rajauksen määrittelyn jälkeen edetään tutkimusmenetelmiin. Johdannon viimeisessä osuudessa on vielä esitelty tutkimuksen rakenne kuvion avulla. Alla olevassa kuviossa on kuvattuna tutkimuksen rakenne (kuvio 1).

Kuvio 1. Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen tietopohjan laatimisessa on käytetty eri viranomaisten, kuten verohallinnon, valtiovarainministeriön, valtiokonttorin sekä maistraatin laatimia oppaita, esitteitä, muistioita ja katsauksia. Näiden lisäksi on hyödynnetty lainsäädäntöä, finanssialan toimijoiden verkkosivuja, ajankohtaisia uutisia sekä virallisia tilastoja ja alan kirjallisuutta. Verkkolähteiden runsasta käyttöä puoltaa niiden ajantasaisuus sekä julkaisujen siirtyminen sähköiseen muotoon painetun sijasta. Teoriaosuus koostuu kolmesta luvusta. Ensimmäisessä luvussa on luotu katsaus talouden tulevaisuudennäkymiin vuoteen 2021, esitelty lyhyesti arvopaperimarkkinoiden toimintaperiaate sekä käyty läpi sijoitussuunnitelman laatiminen vaihe vaiheelta. Toisessa luvussa esitellään tyypillisimmät alaikäiselle tarjottavat sijoitustuotteet. Kolmannessa luvussa käsitellään viranomaistahoja, jotka valvovat alaikäisen sijoitustoimintaa. Empiirisessä osuudessa käydään läpi tutkimuksen toteutus, tutkimustulokset ja niiden analysointi, johtopäätökset sekä tutkimuksen luotettavuus. Yhteenvetossa pohditaan jatkotutkimusehdotuksia.

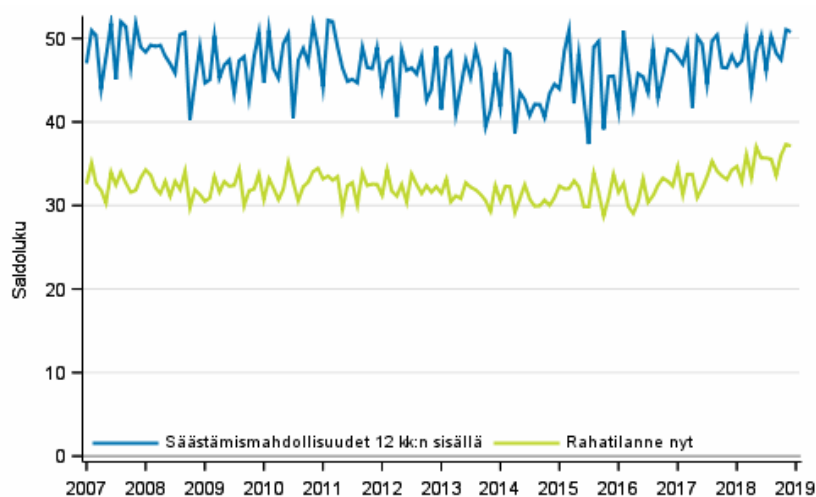
2 TALOUSENNUSTEET, ARVOPAPERIMARKKINAT JA SIOJITUSSUUNNITELMAN LAATIMINEN

2.1 Talousnäkömät 2018–2021

Valtiovarainministeriön (2018c; 7, 19–21) taloudellinen katsaus esittelee taloudellisen kehityksen ennusteen vuosille 2018–2021. Katsaus pohjautuu vuoden 2017 kansantalouden tilinpitoon sekä muihin julkisiin tilastoihin. Katsauksen alussa Valtiovarainministeriön kansantalousosaston asiantuntijat käyvät läpi maailmantaloutta. Nopein kasvuvaihe on ohi, ja kasvun ennustetaan hidastuvan lähivuosina. Myös Yhdysvaltojen talouskasvun ennustetaan hidastuvan lähivuosina Yhdysvaltojen ja Kiinan välisen kauppakonfliktin takia; kuluttajilla on kuitenkin vahva luottamus talouteen, ja yksityinen kulutus pitää kasvua yllä. Euroalueella talouskasvun ennustetaan hidastuvan reiluun 1,5 prosenttiin tarkastelujaksolla. Teollisuus luottaa talouskehitykseen entistä vähemmän, ja kasvun hidastumista ennustavat myös Saksan tulevaisuudennäkymiä kuvaavat indeksiluvut. Britannian kasvunäkymiin vaikuttaa Brexitin epävarmuus, ja talouskasvu jäänee matalaksi. Ruotsissa kuluttajat luottavat talouteen, ja talouskasvukin on pysynyt hyvällä tasolla yksityisen kulutuksen sekä investointien ansiosta. Japanissa inflaatio on kiihtynyt oletettua huonommin, ja kasvu hidastuu ennusteiden mukaan alle kahteen prosenttiin. Venäjällä talouskehitystä haittaavat yritysten toimintaympäristön puutteet. Talouden odotetaan kasvavan hitaasti, noin 1,5 prosenttia lähivuosina. Kiinassa vähittäiskauppa on hidastunut merkittävästi, joten talouskasvun ennustetaan hidastuvan. Nopeasti kasvanutta vientiä haittaa tulevaisuudessa edellä mainittu kauppakonflikti Yhdysvaltojen kanssa, ja kasvukin jäänee alle 6 prosenttiin tarkastelujakson lopussa.

Tilastokeskus julkaisee kuukausittain kuluttajabarometrin, joka mittaa mielikuvia, arvioita ja odotuksia oman kotitalouden sekä Suomen yleisen talouden kehityksestä kuluttajien näkökulmasta. Joulukuun 2018 katsauksessa on käyty läpi kuluttajien sen hetkinen tilanne omasta ja Suomen taloudesta, työttömyydestä ja inflaatiosta, säästämisestä ja lainanotosta sekä kestopavaroitten ostamisesta. Säästämisen ja lainanoton osalta kuluttajista 71 prosenttia oli sitä mieltä, että ajankohta on säästämiselle hyvä (pitkän aikavälin lukema 59 prosenttia). 70 prosentilla kotitalouksista jäi rahaa säästöön ja 80 prosenttia koki säästämisen onnistuvan tulevan vuoden aikana. (Tilastokeskus 2018b.) Valtiovarainministeriön katsauksessa puolestaan suuntaudutaan tulevaisuudennäkymiin asiantuntijoiden näkökulmasta. Katsauksessa arvioidaan, että kotitalouksien laskeva säästämisaste päättyy joulukuussa 2018. Kulutuksen kasvu jatkuu odotusten mukaan hitaammin kuin tulojen kasvu, joten säästämisaste nousee 1 prosenttiin käytettävissä olevista tuloista. (Valtiovarainministeriö 2018c, 29.)

Alla olevassa kuviossa (kuvio 2) on kuvattu kotitalouksien säästämismahdollisuuksia tulevan vuoden sisällä sekä tämänhetkistä rahatilannetta. Tilastokeskus (2018a) käyttää kuvioissaan saldolukua, joka on johdettu vastausten prosenttijakaumasta, ja luonnehtii keskimääräistä mielipidettä tietynä ajankohtana. Saldoluku lasketaan vähentämällä myönteisistä vastauksista kielteiset: ääri vastaukset on painotettu lukuun 1 ja lievemmat lukuun 0,5. Neutraaleja ja ”ei osaa sanoa” -mielipiteitä ei huomioida. –100 ja +100 välillä oleva saldoluku on suoraan verrannollinen kuluttajien positiiviseen näkemykseen taloudesta. Mitä korkeampi luku on, sitä luottavaisempia kuluttajat ovat.

Kuvio 2. Kotitalouden rahatilanne ja säästämismahdollisuudet. Kuluttajabarometri 2018, joulukuu. (Tilastokeskus 2018c)

2.2 Arvopaperimarkkinat

Arvopaperimarkkinat ovat kaupankäyntiä arvopapereilla. Suomessa arvopaperimarkkinoita säätelevät arvopaperimarkkinalaki, sijoituspalvelulaki, laki kaupankäynnistä rahoitusvälineillä, arvopaperitililaki sekä laki arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta. Näiden lakien taustalla ovat EU-direktiivit, jotka säätelevät hyvin pitkälti arvopaperimarkkinoiden toimintaa. Arvopaperimarkkinoiden valvovia viranomaisia ovat Finanssivalvonta ja Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen ESMA. (Finanssiala 2016.)

Arvopaperimarkkinat jakautuvat rahamarkkinoihin, johdannaismarkkinoihin ja pääomamarkkinoihin, joista viimeksi mainitusta käytetään nimitystä arvopaperimarkkinat. Pääomaa hankkivat yritykset laskevat ensimarkkinoilla liikkeeseen osakkeita sekä muita arvopapereita, joilla sijoittajat käyvät kauppaa jälkimarkkinoilla pörseissä tai muissa markkinapaikoissa. (Finanssiala 2016.)

2.3 Sijoitussuunnitelman laatiminen

Sijoitussuunnitelma on sijoittajan tärkeä työkalu, jossa käydään läpi sijoittajan elämäntilanne ja siihen liittyvä taloustilanne, riskinsietokyky, sijoitusaika, sijoituskohteet ja allokaatio sekä tavoitteet. Varallisuuden nykytilanteen kartoituksessa sijoittaja listaa omistuksensa, velkansa, nettoarvonsa sekä nykyisen ja tulevan kassavirran. Sijoitustoiminnalla pyritään kasvattamaan nettoarvoa. Riskinsietokykyyn vaikuttaa varojen käyttötarkoitus. Sijoitusaikaa pohdittaessa mietitään, onko varoille tarvetta jo muutaman vuoden päästä, vai vasta vuosikymmenien päästä. Tähän vaikuttaa myös sijoittajan ikä. Sijoituskohteet ja niiden allokaatio on yksi olennaisimpia sijoitussuunnitelman osia, sillä kohteiden valinta vaikuttaa oleellisesti salkun tuottoon. Suunnitelmassa otetaan kantaa myös sijoitustavoitteisiin. (Anderson & Tuhkanen 2004, 16–17.)

2.4 Elämäntilanne ja taloustilanne

Ihmisten elämäntilanteita on yhtä paljon erilaisia kuin on ihmisiäkin. Pelkästään saman ihmisen elinkaareissa tarpeet ja tavoitteet muuttuvat ajan mukana. Tämän vuoksi oman elämäntilanteen tarkastelu on tärkeää silloin, kun aletaan laatia sijoitussuunnitelmaa. Juuri täysi-ikäisyyden saavuttaneen, ruuhkavuosia elävän perheenisän- tai äidin sekä juuri eläköityneen ihmisen sijoitussuunnitelmat poikkeavat toisistaan jo elämäntilanteen perusteella. (Anderson & Tuhkanen 2004, 17.) Täysi-ikäisellä on kymmeniä vuosia aikaa odotella tuottoja, mutta toisaalta työtuloja ei välttämättä vielä ole, joten pelkän taloudellisen puskurin keräämiseen voi mennä vuosi tai parikin. Pikkulapsiperheen elämänvaihetta elävillä vanhemmilla on usein paljon kuluja lastentarvikkeista asuntolainaan, ja sijoittaminen saattaakin vaatia hyvää talouden suunnittelua ja menoista karsimista. Juuri eläkkeelle jäänyt ihminen puolestaan saattaa kyetä sijoittamaan melko suuria summia, mikäli tulot ja riskinsietokyky antavat myöten.

Taloustilanne eli varallisuuden tilanne tulisi ottaa huomioon kokonaisuutena sijoittajan elämässä: mikä on sijoituksen osuus ja asema kokonaistilanteessa. Kokonaisanalyysiin merkitään seuraavat tiedot:

- varat: asunto, mökki, talletukset, tehdyt sijoitukset
- velat: asuntolaina, korttivelat, kulutusluotot, muut velat
- nettovarallisuus: varat miinus velat
- tulevaisuuden kassavirrat: säästö tulojen ja menojen jälkeen, asunnon tai muun hankinta tai vaihto, kesämökin osto, perintö

Sijoittaja pohtii tässä kohtaa, kuinka paljon tuloista tai varallisuudesta sijoitetaan. Voi olla myös tarpeellista miettiä omia kulutustottumuksiaan, mikäli joutuu usein elämään nuukasti ennen palkkapäivää. Pienenkin säästetyin summan voi siirtää erilliselle tilille odottamaan sijoituksen tekemistä. Jos tulevaisuuden kassavirta näyttää epävakaaalta esimerkiksi epävarman työtilanteen takia, pitkäaikainen sitoutuminen säästöohjelmaan ei onnistu. Vakinaisessa työsuhteessa tai virassa olevat voivat ennakoita kassavirtaa tarkemmin. (Anderson & Tuhkanen 2004, 22; Pörssisäätiö 2017.) Kiinteän säästötumman sijasta voi käyttää myös prosenttiosuutta tuloista, jolloin muuttuva tulotilanne tulee automaattisesti otettua huomioon sijoittamisessa. Säästämistä vasta harjoittelevalle yksi prosentti voi olla hyvä alku. Säästöön ja sijoitukseen kertyvä summa voi hyvässä tapauksessa motivoida sijoittajaa nostamaan säästettävää määrää tai prosenttiosuutta, jolloin sijoittaja on mahdollisesti nopeammin tavoitteessaan.

2.5 Riskinsietokyky ja riskit

Sijoitussuunnitelmassa ei voi jättää huomiotta riskejä, jotka liittyvät olennaisesti kaikkeen sijoittamiseen. Perussääntö riskien suhteen on se, että tuotto-odotuksen kasvaessa myös riski kasvaa. Riskiä on järkevää ottaa ainoastaan silloin, jos sijoittaja saa siitä vastaavasti palkkiona mahdollisuuden suurempaan tuottoon. Sijoittaja voi myös menettää koko sijoittamansa summan. Riskinsietokykyyn määrittely antaa pohjan tehdä päätöksiä sijoitusvaihtoehtoista ja tuotto-odotuksista. Riskiin suhtautuminen on aina jokaisen henkilökohtainen kokemus. (Anderson & Tuhkanen 2004; 34, 36.) Tutkija on esimerkiksi kohdannut työelämässä sijoittajan, joka halusi realisoida melko suuren kertsijoituksen kurssien laskiessa siitäkin huolimatta, että varoille ei ollut välitöntä tarvetta, ja suositeltu sijoitusaikakaan ei ollut täytynyt. Markkinatilanteesta kertominen ei tässä tilanteessa saanut asiakasta perumaan päätöstään, eikä myöskään sijoituksen realisoinnista aiheutuvat kulut. Koska tutkija itse ei ollut ollut mukana ostotilanteessa, sijoituksen realisointiin johtaneita syitä ei voi varmuudella todeta. Asiakas oli ainakin jutellut tuttavansa kanssa markkinatilanteesta, mikä sai kyseisen varovaisen sijoittajan oman kertomansa mukaan menettämään yöunet. Tässä tulee hyvin esille sijoittamisen psykologinen puoli. Ehkä kyseisen asiakkaan ei olisi alun perinkään kannattanut sijoittaa, jos ainoastaan pääoman säilyminen takaa hyvät yöunet. Sijoittaminen ei milloinkaan saa olla stressaavaa.

Riski ja sijoitusaika

Riski ja jäljempänä tarkemmin eritelty sijoitusaika liittyvät toisiinsa olennaisesti. Riskinoton ohjenuora on valita sitä riskittömämpiä kohteita, mitä lyhyempi sijoitusaika on. Ennakointimattomien kurssimuutoksien takia pääomaa voi menettää tai tuottoa jäädä saamatta lyhyellä aikavälillä. (Anderson & Tuhkanen 2004, 46–47.)

Volatiliteetti ja yritysriski

Volatiliteetti eli markkinariski tarkoittaa tuottojen vaihtelua, joilla mitataan sijoitusten riskejä. Luku lasketaan päivätuottojen keskihajonnasta, jolloin saadaan volatiliteetin määrä vuodessa. Esimerkiksi 10 prosentin tuotto-odotuksella ja 15 prosentin volatiliteetilla tuotto on –5 ja 25 prosentin välillä kahden kolmasosan todennäköisyydellä. (Anderson & Tuhkanen 2004, 356.) Sijoituksen arvon tilastollista vaihtelua verrataan Gaussin keskihajontaan. Prosenttilukuna ilmaistava volatiliteetti on sitä isompi, mitä suurempia ovat hintavaihtelu ja riski. Alla oleva taulukko (taulukko 1) kuvaa markkinariskien vaihtelua tuotteen mukaan. (Haavisto 2015.)

Taulukko 1. Sijoitusten vuoden mittaisen ajan volatiliteetit (mukailtu Haavisto 2015)

Tuote	Volatiliteetti
Lyhyen koron rahastot	1–10 %
Pitkän koron rahastot	4–25 %
Osakerahastot	10–50 %
Osakkeet	15–200 %
Johdannaiset ja viputuotteet	100–2000 %

Yritysriski on yhtiön menestyksestä riippuva riski, joka tarkoittaa etenkin osakkeen hinnan laskua huonon tuloksen takia. Yksittäisen yhtiön kurssissa näkyvät niin yhtiön kertomat uutiset kuin yhtiötä koskevat huhut. (Naukkarinen 2017, 13.)

Tuotto-riski-suhteen mittaaminen

Sijoituksia voidaan seurata mittaamalla tuotto-riski-suhdetta, jonka mittarina on Sharpen luku. Se on kiinni tietyssä ajassa tuottojen ja volatiliteetin tavoin. Sharpen luku lasketaan seuraavasti:

(Sijoituksen tuotto (%) – riskitön markkinakorko (%))

volatiliteetti (%)

Markkinakorkona käytetään yleensä 12 kuukauden euriboria tai 12 kuukauden korkeinta talletuskorkoa. Suositeltavaa on käyttää riskitöntä markkinakorkoa. Usein Sharpen luku on laskettu valmiiksi osakkeiden, yritysten tai rahastojen avaintietoesitteisiin, joskin luku on

laskettu pitkälle ajalle. Yli vuoden ajanjaksolle lasketut luvut ennustavat huonosti tulevaisuutta, joten niiden käyttö sijoituspäätöksen tekemisessä ei ole välttämättä suositeltavaa. (Haavisto 2015.)

Luottoriski

Luottoriski tarkoittaa velallisen kyvyttömyyttä maksaa lainaa ja sen korkoja. Sijoittaja voi menettää sekä koko pääoman että korot. Riskiä sietävät sijoittajat saattavat tarkoituksella sijoittaa tuotteisiin, joissa on luottoriski, sillä lisätuotto kompensoi toteutuvien luottoriskien kustannuksia. (Anderson & Tuhkanen 2004, 36.)

Korkoriski

Pääsääntöisesti korkojen noustessa joukkovelkakirjan ja pitkän koron rahaston arvo laskee, ja korkojen laskiessa hinnat nousevat. Korkoriskiä mitataan modifioidulla duraatiolla (ilmaistaan vuosina). Eli jos modifioitu duraatio on pitkän koron rahastolla 5,5 vuotta ja korot nousevat prosenttiyksiköllä, rahaston markkina-arvon muutos on $-5,5 \times 1 \% = -5,5 \%$. Lyhytaikaisiin korkoinstrumentteihin liittyy vielä korkovirtariski: korkojen noustessa korkotuotto kasvaa, ja korkojen laskiessa korkotuotto pienenee. (Anderson & Tuhkanen 2004, 37–38.)

Uudelleensijoitusriski

Uudelleensijoitusriski on olemassa, kun erääntyviä sijoituksia tai niiden tuottoja sijoitetaan uudelleen. Riski realisoituu siinä vaiheessa, kun tuotto laskee verrattuna erääntyvään sijoitukseen. Esimerkiksi kun ostetaan joukkovelkakirjoja, tuottovaatimukseen sisällytetään uudelleensijoitusriski. Erääntyvät kuponkikorot sijoitetaan oletuksen mukaisesti uudelleen velkakirjan eräpäivänä samalla korolla kuin hankintahinta on ollut. Näin käy kuitenkin harvoin, eikä laskennallinen tuotto-odotus siis täyty. Kuponkikorkojen sijoitusajat vaihtelevat, ja korot vaihtelevat jakson pituuden mukaan. (Anderson & Tuhkanen 2004, 39.)

Inflaatoriski

Rahan ostovoima vähenee jatkuvasti inflaation verran. Inflaatio oli 1,3 prosenttia marraskuussa 2018 (Tilastokeskus 2018d). Etenkin pitkäaikaisissa eläkesäästöissä on hyvä pyrkiä sijoitettavien varojen ostovoiman säilymiseen ja inflaation ylittävään tuottoon. Ainoastaan inflaation kattava tuotto tarkoittaa pääomaa, joka on kyllä säilynyt, mutta ei ole tuottanut lainkaan reaalityttöä. (Anderson & Tuhkanen 2004, 39.)

Valuuttariski

Valuuttariski tarkoittaa sijoituksen arvon nousua tai laskua, kun valuuttakurssit muuttuvat. Valuuttariski koskee sijoituksia, jotka ovat eri valuutassa. Rahastosijoittajalla valuuttariski

ilmenee silloin, jos rahasto sijoittaa varoja euroalueen ulkopuolelle. Osakesijoittajan valuuttariski voi tulla siitä, että yrityksellä on dollarimääräisiä kassavirtoja, jotka vaihtelevat sen mukaan, miten dollarin kurssi nousee tai laskee. (Anderson Tuhkanen 2004, 39.)

Riskien hallinta

Haavisto (2015) neuvoo riskejä välttävää sijoittajaa tutustumaan huolella yritysten tulosanalyysiin ja tulevaisuuskartoituksiin. Edellä mainittu Sharpen luku on hyvä työkalu salkun riskin seurantaan. Tämän lisäksi kannattaa seurata myös volatiliteettia ja verrata sitä johonkin yleisindeksiin. Näin sijoittajalle tulee hyvä käsitys oman salkun tuotto-riskitasosta. Riskiä hallitaan esimerkiksi pitämällä yksittäisen sijoituksen painoarvon tietyissä rajoissa. Varovaiselle sijoittajalle yhden kohteen osuus voi olla 15 prosenttia ja rohkeammalle sijoittajalle noin 25 prosenttia salkun arvosta.

Toinen riskinhallintatapa on sijoittaa yhteen kohteeseen euromääräisesti tietty summa ja vielä hajauttaa se ajallisesti. Ajoituksella on merkittävä vaikutus sijoituksen tuottoon, joten sijoittajia neuvotaan yleensä ostamaan halvalla ja myymään kalliilla. Ajoituksen haastavuuden takia piensijoittajan ei kannata käyttää liian paljon aikaa pyrkiessään täydelliseen ajoitukseen, joten suurimpien virheiden välttäminen on riittävää. Ensinnäkin ostot ja myynnit kannattaa ajoittaa useampaan ajankohtaan: ostetaan esimerkiksi ensin kolmasosa koko sijoitettavasta määrästä, seurataan kurssia ja ostetaan parin kuukauden päästä lisää. Sijoittajan kannattaa myös säästää säännöllisesti rahaa tietty summa ja ostaa sitten osakkeita tällä summalla. Markkinoiden laskeutumisessa summalla saa enemmän osakkeita, ja vastaavasti kurssien noustessa vähemmän. Osakkeiden ostoa kannattaa välttää silloin, kun markkinat ovat nousseet pitkään, ja vastaavasti pitkäaikaisen osakesijoittajan kannattaa ostaa lisää osakkeita laskevissa markkinoissa. Keskihinnan alentaminen ostamalla lisää osakkeita laskevassa hinnassa pienentää riskiä. Käytännössä keskihinnan alentaminen tapahtuu ostamalla osakkeita ensin 100 kpl 10 euron kappalehintaan ja myöhemmin toiset 100 kpl 8 euron kappalehintaan. Näin keskihinta tippuu 9 euroon. (Haavisto 2015; Sijoittaja 2018.)

Sijoittajien korvausrahasto

Sijoittajien korvausrahasto tai Talletussuojarahasto turvaa ei-ammattimaisen sijoittajan saatavat siinä tapauksessa, jos sijoituspalvelun tarjoaja ei pysty maksamaan sijoittajalle hänen saamisiaan. Rahasto ei korvaa kurssimuutoksista aiheutuneita tappioita, joten sijoittaja on aina itse vastuussa sijoituspäätöksistään. Sijoittajan suojaan kuuluu toimeksiantojen välittäminen ja toteuttaminen, omaisuudenhoito sekä liikkeeseenlaskun järjestäminen. Suoja ei koske sijoitussidonnaisia vakuutuksia tai sijoitusrahastotoimintaa.

Korvausrahadon jäseniä ovat suomalaiset sijoituspalveluyritykset, luottolaitokset ja omaisuudenhoitopalveluita tarjoavat rahastoyhtiöt. (Sijoittajien korvausrahadosto 2015.)

Sijoittaja hakee korvausta itse Finanssivalvonnan kautta. Suurin korvauksen määrä on 9/10 yhtä palveluntarjoajaa kohti ja enintään 20 000 euroa. Rajoituksessa kannattaa muistaa, että sijoittaja ei saa ylärajasta huolimatta 20 000 euron saatavaa, sillä korkein maksettava määrä on 9/10 saatavan määrästä. Näin ollen 20 000 euron saatavasta jää korvattavaa 18 000 euroa. Suurimman korvauksen saa 22 222 euron saatavalla, josta 20 000 euroa on 90 prosenttia. Kaikki yli 22 222 saamiseen oikeutetut saavat siis korkeintaan 20 000 euroa. (Sijoittajien korvausrahadosto 2015.)

Korvauksen laskemisperuste määräytyy kahdesta ajankohdasta aikaisemman päivän mukaan. Arvopaperien markkina-arvo huomioidaan joko päiväältä, jolloin Finanssivalvonta teki korvauspäätöksen, tai palveluntarjoajan selvitystilän, yrityssaneerauksen tai konkurssin asettamispäivältä. (Sijoittajien korvausrahadosto 2015.)

2.6 Sijoitusaika

Sijoitussuunnitelmassa määritellään sijoitusajan pituus, joka voi olla mitä tahansa vuorokaudesta vuosikymmeniin tai jopa ikuisuus (yrityksillä tai yhteisöillä). Sijoitusaikaa olennaisempaa on sen soveltuvuus omaan tilanteeseen ja tarpeisiin. Ylimääräisiä säästöjä voi sijoittaa toistaiseksi ja ilman kohdetta, jos ei ole tarvetta tai halua käyttää varoja. Sijoittaminen tiettyä tulevaisuudessa tapahtuvaa hankintaa varten rajaa sijoitusaikaa hieman tarkemmin. Auton tai asunnon hankinta voi siintää muutaman vuoden päässä, kun eläkettä varten sijoittaminen saattaa olla vuosikymmenien projekti. Useimmiten varojen käyttöajan kohta on jonkin verran avoin, vaikka tapahtuukin tietyllä aikahorisontilla. (Anderson & Tuhkanen 2004, 22.)

Anderson ja Tuhkanen (2004, 32) kertovat ammattisijoittajien käyttävän termiä positiivinen reaalikorko, kun puhutaan rahan ostovoimasta. Normaaleilla markkinoilla sijoittajalla on odotettavissa positiivinen reaalityttö, mikäli salkku on hyvin hajautettu. Sijoitusaika on yhteydessä aiemmassa alaluvussa käsiteltyyn riskinsietokykyyn sekä hieman myöhemmin käsiteltävään sijoitusten tavoitteisiin.

Ikä liittyy riskinottokykyyn lisäksi sijoitusaikaan. 20-vuotiaalla on odotettavissa vielä keskimäärin reilut 60 vuotta elinaikaa, ja 70-vuotiaalla parhaassakin tapauksessa enää noin parikymmentä vuotta. Tämä tosiseikka rajaa hieman suositeltavia sijoituskohteita. Amerikkalaisen menetelmän mukaan osakkeita voi olla salkussa sata miinus sijoittajan ikä. Edellä mainitun 20-vuotiaan salkussa olisi siis korkeintaan 80 prosenttia osakkeita ja 70-vuotiaalla 30 prosenttia osakkeita. Ohjesääntö perustuu pitkään sijoitusaikaan; osakkeet

tuottavat pitkällä aikavälillä enemmän kuin korkosijoitukset, kunhan salkku on tarpeeksi hajautettu. Lyhyellä aikavälillä etenkin osakesijoittajalla on riski pääoman menettämisestä, eikä sijoittaja myöskään ehdi hyötyä korkoa korolle -ilmiöstä. (Anderson & Tuhkanen 2004, 18.)

2.7 Sijoituskohteet: allokaatio ja hajauttaminen

Allokaatio

Allokaatio tarkoittaa sijoitusten jakamista eri omaisuusluokkiin, kuten korkosijoitukset ja pörssiosakkeet. Osakeannissa tai -myynnissä allokaatio merkitsee myös arvopapereiden kohdistamista tietyille sijoittajaryhmille. Varojen kohdentaminen tehdään sen jälkeen, kun tavoitteet, sijoitusaika, riskinsietokyky ja tuotto-odotus ovat selvillä. Finanssivarallisuuden sijoituskohteita ovat osakkeet ja korkosijoitukset, joista korkosijoitukset jakautuvat käteis-sijoituksiin ja pitkiin korkosijoituksiin. Yksityishenkilöiden reaalijoinnoilla tarkoitetaan asuntoja, omakotitaloja, mökkejä ja metsää. Allokaatiopäätös on pitkäaikaisten tuottojen kannalta tärkein, sillä allokaatio selittää yli 90 prosenttia tuottojen vaihtelusta. Ajallinen hajautus tai omaisuusluokan arvopapereiden valinta selittyvät muilla tekijöillä. (Investori 2017; Anderson & Tuhkanen 2004, 53–54.)

Andersonin ja Tuhkasen (2004, 56–57) mukaan sijoitussuunnitelmaan merkitään allokaation perusjakauma eli neutraali perusallokaatio sekä ylä- ja alarajat ei vaihteluväli sen jälkeen, kun allokaatiopäätös on tehty. Osakesijoitusten perusjakauma voi olla esimerkiksi 20 prosenttia ja vaihteluväli 0–30 prosenttia. Käytännössä siis osakekurssien noustessa osakesijoitusten osuus koko salkun markkina-arvosta saa nousta 30 prosenttiin, eikä salkulle tarvitse vielä tehdä uudelleenpainotusta. Sijoitussuunnitelmaa ja salkkua olisi hyvä arvioida vuosittain, mikä tarkoittaa sijoitustavoitteiden ja salkun sisällön läpikäymistä. Vaikka sijoittaja olisi valinnut strategiakseen passiivien sijoittamisen, salkun allokaatio muuttuu joka tapauksessa ajan myötä kurssien ja korkojen eläessä. Tasapainotus tulee siis käytännössä eteen lähes jokaiselle sijoittajalle.

Hajauttaminen

Hajauttaminen tarkoittaa käytännössä sijoitusten hajauttamista eri maantieteellisille alueille, toimialueille sekä ajallisesti. Osakesijoittajalla on hyvä olla noin kymmenen eri yhtiön osaketta, kun taas rahastosijoittajalla voi hyvin riittää kaksikin rahastoa. Hajauttaminen kuuluu riskienhallintaan: Harry Markowitzin modernin portfolioteorian periaatteena on sijoitusten hajauttaminen. Riski pienenee, kun sijoituskohteita on yhden sijasta useampi. Hajauttamalla saadaan yritysrisiki eliminoitua tai vähintään pienennettyä, jolloin jäljelle jää markkinariski. Markkinariskiä ei voi täysin poistaa, mutta sitä voidaan pienentää

hajauttamalla salkun arvopapereita maailmanlaajuisesti esimerkiksi Eurooppaan, Aasiaan, Amerikkaan ja Venäjälle. Globalisoituminen vaikuttaa myös sijoitusmarkkinoilla, joten muutokset eri markkinoilla ovat samankaltaisia. Hajauttaminen maailmanlaajuisesti ei siis välttämättä auta, jolloin sijoittajan kannattaa pohtia uuden ulottuvuuden lisäämistä toimialahajautuksen muodossa. Sijoittaminen eri omaisuusluokkiin pienentää koko salkun riskiä, sillä yksittäinen arvopaperi voi heilua paljon. (Anderson & Tuhkanen 2004; 107, 109–110.)

Ajallinen hajauttaminen tarkoittaa arvopaperien oston porrastamista: osakkeita ostetaan esimerkiksi 2 000 eurolla neljän kuukauden välein. Näin sijoittaja ei osta osakkeita vain kalleimpaan hintaan. Pitkän aikavälin sijoittamisessa optimaalinen ostoajankohta ei ole niin merkittävä. Edullisimmilla kursseilla ostettuna osakkeiden vuosituotto oli noin 11,7 prosenttia ja kalleimmilla kursseilla 10,6 prosenttia kun tarkasteltiin 30 vuoden ajanjaksoa. Rahastojen kuukausisäästöt ovat automaattisesti ajallista hajauttamista. (Naukarinen 2017,16; Anderson & Tuhkanen 2004, 111.)

2.8 Tavoitteet

Tavoitteiden määrittely jää usein sijoitussuunnitelmassa puutteelliseksi. Sijoituksia tehdään vanhaan totuttuun tapaan, tai mennään jopa niin sanotusti virran mukana. Oli tavoite mikä tahansa eläkesäästämisen ylimääräisten varojen sijoittamiseen, tavoite on hyvä tiedostaa ja kirjata ylös suunnitelmaan. Tuottotavoite on toinen, yhtä olennainen osa suunnitelmaa. Sijoittajan on mietittävä, onko hänelle tärkeää arvonnousu, kassavirta vai näiden yhdistelmä. Osakesijoittamisessa jaotellaan osakkeita arvo- ja kasvuosakkeisiin sen mukaan, onko yhtiö vakaa vai kasvaako sen liikevaihto nopeasti. Arvosijoittaja valitsee salkkuunsa suuria ja vakaita yhtiöitä, joita ovat useat öljy-, sähkö- ja rahoitusalan yhtiöt. Arvosakkeiden kurssit heiluvat vähemmän ja ne maksavat useimmiten hyvää osinkoa. Kasvuhakuinen sijoittaja painottaa salkussaan kasvavia yhtiöitä, joiden kurssit heiluvat paljon. Osingonmaksu voi olla epävakaampaa, mutta sitä kompensoi arvonnousu. (Anderson & Tuhkanen 2004, 23, 27; Naukarinen 2017, 17–18.)

Anderson ja Tuhkanen (2004; 23, 27–28, 30) huomauttavat, että tuottotavoite ei toteudu, mikäli sijoitusten reaaliarvo ei kasva inflaation vaikutuksesta. Sijoittajan ja etenkin eläkesäästäjän on siis syytä pyrkiä säilyttämään sijoitetun pääoman reaaliarvo, joka saadaan, kun nimellistuotosta vähennetään inflaatio. Tänäpäin sijoitettu 30 000 euroa 20 vuodeksi 8 prosentin vuosituotolla tekee noin 140 000 euroa, josta vähennetään esimerkiksi 2 prosenttiyksikön inflaatio, jolloin tuotoksi jää noin 96 000 euroa. Osakesijoittamisessa tuottotavoite määritellään pitkän aikavälin keskimääräisenä tuottotavoitteena, sillä lyhyellä aikavälillä tuotot ovat vaikeasti ennustettavissa ja sattuman varassa.

3 SIJOITUSTUOTTEET

3.1 Johdanto

Lain holhoustoimesta 39 §:n mukaan lapsen varoja voi sijoittaa vain siten, että ne säilyvät riittävällä varmuudella, ja tuotto-odotus on kohtuullinen. Riskinottoa on vältettävä, ja esimerkiksi osakehankintojen tulisi olla sellaisia, että sijoitettu raha säilyisi. (1.4.1999/442; Rimmi 2015.) Tämän vuoksi työssä käsitellään sellaisia sijoitustuotteita, joihin ei pääsääntöisesti tarvita maistraatin lupaa ja jotka ovat tyyppillisimpiä alaikäiselle tarjottavia sijoituskohteita. Sijoitustuotteiden luvussa käydään läpi rahastot ja niiden toiminta, osakkeet, vakuutukset, työn alla oleva osakesäästötili sekä ASP- eli asuntosäästöpalkkiotili.

3.2 Rahastot

Virta (2015, 5) kertoo Pörssisäätiön sijoitusrahasto-oppaassa rahaston toimintaperiaatteesta: säästäjien yhteen kerättyjä varoja sijoitetaan eri arvopapereihin, kuten osakkeisiin ja joukkovelkakirjoihin. Nämä arvopaperit muodostavat rahaston. Rahasto jakaantuu yhtä suuriin osuuksiin, joita sijoittaja ostaa tietyllä summalla. Rahastopääoma muodostuu rahasto-osuuksista. Pääoman määrään vaikuttavat rahaston uudet sijoitukset, lunastukset sekä pörssikurssien ja korkotason muutokset. Rahastoyhtiö ei omista sen hoitamia sijoitusrahastoja, vaan rahaston varat kuuluvat siihen sijoittaneille henkilöille ja yhteisöille heidän sijoittamansa suhteen eli osuuksien mukaan. Arvopaperien ja muiden rahaston omistamien sijoituskohteiden markkina-arvot määräävät rahaston arvon. Markkina-arvo on arvopaperin hinta julkisessa noteerauksessa, ja se saadaan kertomalla osakkeiden määrä yhden osakkeen kurssilla (Anderson & Tuhkanen 2004, 347). Yhden rahasto-osuuden arvo määritellään rahaston arvon perusteella, usein jokaisena pankkipäivänä. Erikoissijoitusrahastoissa ja ulkomaisissa rahastoissa arvonlaskenta voi kuitenkin olla harvemmin rahaston ilmoittamien sääntöjen mukaisesti.

Avoimiksi sijoitusrahastoiksi sanotaan suomalaisia ja muita ns. UCITS-sijoitusrahastoja, joista voi merkitä eli ostaa tai lunastaa eli myydä rahasto-osuuksia jokaisena pankkipäivänä. Joissakin rahastoissa merkinnät ja lunastukset tapahtuvat esimerkiksi kahdesti kuu-kaudessa, ja vaihtoehtorahastoissa vielä tätäkin harvemmin. Täysin suljetut sijoitusrahastot vastaavat normaaleja osakeyhtiöitä. Rahasto-osuus on aina saman hintainen, eli rahaston markkina-arvo jaettuna osuuksien lukumäärällä. Kurssien ollessa alhaalla rahaston osuuksia saa samalla rahalla enemmän, kun korkeammilla kursseilla sijoittaja saa samalla rahalla vähemmän rahasto-osuuksia. Rahasto-osuuksien pääoma kasvaa tai pienenee sen mukaan, kuinka osuuksia merkitään tai lunastetaan. (Virta 2015, 5.) Osuuksia voi ostaa mihin vuorokauden aikaan tahansa verkkopankissa ja vastaavissa verkkopalveluissa,

sillä kaupankäynti ei tapahdu pörssissä. Käytännössä rahastojen myynti- ja lunastustoi-
meksiannoissa on 1-3 pankkipäivän viive, jonka vuoksi merkitty osuus näkyy salkussa vii-
veellä ja vastaavasti lunastettu osuus palautuu tilille viiveellä.

Rahastoja voidaan jakaa ryhmiin sijoituskohteiden, sijoituspolitiikan sekä sääntelyn perus-
teella. Sijoitusrahastolaissa jaetaan rahastot sijoitusrahastodirektiivin mukaisiin sijoitusra-
hastoihin eli UCITS-rahastoihin sekä vaihtoehtorahastoihin. Laki määrää sijoitusrahastodi-
rektiivin mukaan säännellyistä rahastoista sen osalta, mihin rahaston varoja voidaan sijoit-
taa sekä miten riskejä hajautetaan. Vaihtoehtorahastojen toiminta ei ole yhtä säänneltyä.
(Virta 2015, 7.)

3.2.1 Korkorahastot

Lyhyen koron rahastot

Lyhyen koron rahastoja kutsutaan myös rahamarkkinarahastoiksi. Ne sijoittavat varoja
esimerkiksi valtion, pankkien tai yritysten liikkeelle laskemiin enintään vuoden pituisiin kor-
koinstrumentteihin. Lyhyen koron rahastot jaetaan edelleen käteisrahastoihin, rahamarkki-
narahastoihin ja muihin lyhyen koron rahastoihin. Euroopan Arvopaperimarkkinaviran-
omainen on julkaissut suositukset, joista käy ilmi, kenen liikkeelle laskemiin ja kuinka ly-
hytaikaisiin kohteisiin rahasto saa sijoittaa. Käteisrahastojen korkoinstrumenttien paino-
tettu koron määräytymisjakso on alle 60 päivää ja painotettu juoksuaika alle 120 päivää.
Rahamarkkinarahaston vastaavat luvut ovat alle 6 kuukauden koron määräytymisjakso ja
alle 12 kuukauden juoksuaika sekä kolmen kuukauden euribor-koron voittaminen. Muilla
lyhyen koron rahastoilla määritelmät ovat väljempinä. (Puttonen & Repo 2011; 65, Virta
2015, 7.)

Pitkän koron rahastot

Pitkän koron rahastot sijoittavat lähinnä yli vuoden pituisiin joukkolainoihin ja muihin kor-
koinstrumentteihin, jotka ovat valtion, julkisyhteisöjen tai yritysten liikkeelle laskemia. Ra-
hastoja, jotka sijoittavat valtion ja julkisyhteisöjen lainoihin, kutsutaan obligaatorahas-
toiksi. Yrityslainarahastot ovat yritysten pitkäaikaisiin velkakirjoihin sijoitettavia pitkän koron
rahastoja. Ne tavoittelevat parempaa korkotuottoa ottaessaan luottoriskiä, jota ne hallitse-
vat hajauttamalla sekä sijoitussalkun luottoriskiprofiilin hallinnalla. High yield bonds -nimi-
tyksen saavat tavanomaista riskisemmät yrityslainat (corporate bonds). High yield -yritys-
lainojen sijoituskohteina ovat alhaisen luottoluokituksen velkakirjat, jotka ovat investointi-
kelvottomia (non-investment grade) ja spekulatiivisia joukkovelkakirjalainoja. (Anderson &
Tuhkanen 2004, 302, 304; Virta 2015, 7.)

Pitkän koron rahastot luokitellaan seuraavasti: a) valtoriski euroalue, b) kehittyvät markkinat, c) luokitellut yritysainat euroalue, d) luokitellut yritysainat maailma, e) korkeariskiset yritysainat euroalue ja f) korkeariskiset yritysainat maailma. Suurin osa pitkän koron rahastoista seuraa tulevaa korkokehitystä, eli rahastonhoitaja pidentää tai lyhentää keskimääräistä pituutta korkojen oletettujen muutosten perusteella. Jos korkojen uskotaan laskevan, rahastonhoitaja pidentää salkun duraatiota. Näin hinnannousu on vertailusalkun hinnanmuutosta isompi. (Anderson & Tuhkanen 2004, 300; Puttonen & Repo 2011, 65; Virta 2015, 7.)

3.2.2 Osakerahastot

Osakkeisiin sijoittavia osakerahastoja jaotellaan esimerkiksi sijainnin, yhtiön koon tai toimialan eli sektorin perusteella. Maantieteellisesti tietyille alueelle sijoittavat rahastot jaotellaan usein kotimaahan, euroalueelle, Eurooppaan, maailmanlaajuisesti sekä kehittyville markkinoille, kuten Venäjälle, Baltiaan, Latinalaiseen Amerikkaan tai Aasiaan. Rahasto voi sijoittaa varoja yhtiön koon mukaan, esimerkiksi maailmanlaajuisiin, suuriin ja vakavaraisiin yhtiöihin eli blue chip -yhtiöihin tai pieniin ja keskisuuriin eli small cap -yhtiöihin. Yrityksiä jaetaan arvo- eli value- ja kasvu- eli growth-yrityksiin markkinoiden kasvuodotusten mukaan. Eniten käytetty tunnusluku on yrityksen markkina-arvon ja substanssiarvon suhde. Arvoyhtiöiden markkina-arvo on matala suhteessa substanssiarvoon, kun taas kasvuyhtiöllä markkina-arvo on korkea. Rahastot voivat myös erikoistua johonkin toimialaan, kuten metsäteollisuuteen, lääketieteellisuuteen tai biotekniikkaan. (Puttonen & Repo 2011, 66–67; Virta 2015, 8.)

Sijoituskohde määrittelee osakerahastojen tuottotavoitetta. Rahasto pyrkii voittamaan vertailu- eli benchmark-indeksiin: esimerkiksi jonkin alueen osake- tai toimialaindeksiin. Suomessa yleisesti käytetty vertailuindeksi on OMX Helsinki Cap -tuottoindeksi, joka kuvaa osakemarkkinoiden keskimääräistä kurssikehitystä. Osingot on laskettu mukaan, ja yksittäisen yhtiön osakepaino on rajattu 10 prosenttiin. Sijoitusrahastoilla on sama 10 prosentin rajoitus enimmäissijoituksessa yksittäiseen yhtiöön. Euroopassa on yleisesti käytössä Dow Jones Euro STOXX 50 -indeksi. Tämä indeksi kuvaa euroalueen blue chip -yhtiöiden kurssikehitystä. Vertailuindeksi ei ole kuitenkaan välttämätön, sillä joillakin rahastoilla se ei ole lainkaan käytössä. (Virta 2015, 8; Puttonen & Repo 2011, 68–69.)

Rahastossa olevat yritykset maksavat osinkoa, joka sijoitetaan uudelleen tuottoindeksiin. Mikäli vertailuindeksissä ei oteta huomioon maksettuja osinkoja, indeksin voittaminen onnistuu helposti ilman suurta osaamista. Hintaindeksin käyttöä on arvosteltu, koska sijoitusrahasto saa joka tapauksessa osingot, jotka yritykset maksavat. (Puttonen & Repo 2011, 69.)

Osakkeisiin voi sijoittaa passiivisesti tai aktiivisesti. Salkkua voi hallita passiivisesti joko valitsemalla osakkeet täysin sattumanvaraisesti tai markkina-arvojen suhteessa. Näin salkku mukailee keskimääräisiä markkinoita. Passiiviseen varojen allokointiin yhdistettynä strategiaa kutsutaan indeksoinniksi. Tavoitteena on saada markkinatuotto, joka vastaa otettua riskiä. Indeksointi säästää ainakin sijoittajan kaupankäyntikustannuksissa. (Puttonen & Repo 2011, 69.)

3.2.3 Yhdistelmärahastot

Nimensä perusteella yhdistelmärahastot sijoittavat korko- ja osakemarkkinoille. Rahaston säännöt määrittelevät sen, kuinka sijoitusten painoarvot jaetaan rahaston sisällä. Painoarvo ja vaihteluraja voidaan ilmaista esimerkiksi prosentteina rahaston pääomasta (korkeintaan 60 prosenttia korkosijoituksissa). Jos painoarvot jätetään määrittelemättä, markkinatilanne määrittää vaihtelurajan. Maantieteellinen hajautus on myös sisällytetty rahaston sääntöihin. Vertailuindeksi eli tuottotavoite määritellään prosenttiosuuksina sellaisista korko- ja osakeindekseistä, jotka ovat sopivia kyseisen rahaston sijoitustavoitteisiin. (Virta 2015, 8.)

3.2.4 Indeksirahastot

Indeksirahastossa varat sijoitetaan jonkin indeksin mukaisesti niihin osakkeisiin, jotka kuuluvat tähän rahastoyhtiön valitsemaan indeksiin. Indeksiksi voi olla esimerkiksi Euro STOXX 50 tai OMX Helsinki Cap. Käytännössä rahasto ostaa osakkeita siinä suhteessa, mikä on niiden painoarvo seurattavassa indeksissä. Rahasto tarkastaa indeksin painoarvot ja siihen sisältyvät osakkeet joitakin kertoja vuoden aikana tasapainotuksen vuoksi: mikäli indeksi on muuttunut olennaisesti, rahasto muuttaa painotuksia vastaamaan jälleen indeksin. Yhden arvopaperin paino voi olla enintään 20 prosenttia sijoitusrahaston varoista niissä rahastoissa, jotka ovat sijoitusrahastodirektiivin mukaisia indeksirahastoja. Poikkeustapauksessa painotus voi olla korkeintaan 35 prosenttia rahaston varoista. Näin voi olla esimerkiksi markkinaolosuhteiden ollessa poikkeuksellisia. Säännöt eivät koske erikoissijoitusrahastoa, joka on indeksirahasto. (Virta 2015, 8–9.) Alla olevassa kuviossa (kuvio 3) on Handelsbanken Usa Indeksirahaston tuottokehitystä viiden vuoden ajalta. Rahasto on indeksirahasto, joka pyrkii seuraamaan MSCI USA -indeksin kehitystä.

Kuvio 3. Handelsbanken Usa Indeksi (Nordnet 2019)

Rahasto-osuusrahasto sijoittaa varoja toisiin sijoitusrahastoihin. Mikäli kaikki rahaston varat sijoitetaan toisiin sijoitusrahastoihin, korkeintaan 20 prosenttia varoista voidaan sijoittaa sääntöjen mukaiseen sijoitusrahastoon. Erikoissijoitusrahastoihin voidaan sijoittaa korkeintaan 30 prosenttia varoista. Säännöt eivät ole sitovia, vaan niistä voidaan poiketa. Tässä tapauksessa rahasto on erikoissijoitusrahasto. Rahasto eli feeder fund voi sijoittaa myös kaikki varansa ainoastaan yhteen sijoitusrahastoon eli master fundiin, jolloin on myös kyseessä erikoissijoitusrahasto. Rahasto-osuusrahastojen riski on tavallista sijoitusrahastoa pienempi. (Virta 2015, 9.)

Erikoissijoitusrahastoihin kuuluvat vipurahastot pyrkivät korkeampaan tuottoon kuin keskimääräinen osakemarkkinoiden tuotto. Tämä onnistuu johdannaisten aikaan saamalla vipuvaikutuksella. Vipurahasto pyrkii ennakoimaan pörssikurssien ja tiettyjen osakkeiden kurssikehitystä. Vipurahastot ovat huomattavasti riskisempiä sijoituskohteita kuin tavalliset osakerahastot, sillä ne ottavat paljon riskejä, ja osuuden arvo voi heilua normaalia rahastoa enemmän lyhyellä aikavälillä. Vipurahastot ovat siis hyvin volatiileja. (Virta 2015, 9.)

Hedge fund -rahastot kuuluvat myös erikoissijoitusrahastoihin. Ne pyrkivät positiiviseen eli absoluuttiseen tuottoon aktiivisella sijoituspolitiikalla markkinatilanteesta riippumatta; salkunhoitajan osaamisella on siis suuri merkitys rahaston menestykseen. Hedge fund -rahastot voivat sijoittaa vapaasti sekä listattujen että listaamattomien yhtiöiden osakkeisiin, erilaisiin korkokohteisiin ja johdannaisiin. (Virta 2015, 9.)

3.2.5 ETF-sijoitusrahastot

ETF- eli Exchange Traded Fund -sijoitusrahastot ovat pörssinoteerattuja rahastoja, jotka seuraavat usein tiettyä indeksiä. Esimerkiksi Seligson OMX Helsinki 25 -rahasto sijoittaa osakkeisiin, jotka sisältyvät OMXH 25 -indeksiin sisältämiin osakkeisiin. Kyseinen indeksi

lasketaan Helsingin pörssin 25 eniten vaihdetun osakkeen osto- ja myyntikursseista. Kaupankäynti tapahtuu pörssissä osakkeen tavoin, eikä rahastoon tehdä merkintöjä ja lunastuksia. ETF-rahaston etuina ovat sen alhaiset kulut, laaja valikoima sekä yhtäläinen riski verrattuna tavanomaiseen rahastoon. Mikäli ETF-rahasto on UCITS-rahasto, sitä koskee UCITS III -direktiivi. (Virta 2015, 9; Sijoittaja.fi 2018b.)

Seligsonin (2018, 22) mukaan passiivisten ETF-rahastojen hallinnointipalkkiot ovat usein 0,10–0,50 prosentin luokkaa, mikä tekee niistä monesti edullisempia kuin tavalliset sijoitusrahastot. Rahastossa voi kuitenkin olla hallinnointipalkkioiden lisäksi muita kustannuksia, jotka on hyvä ottaa huomioon. Merkintä- ja lunastuspalkkioita ei ole, vaan kustannukset tulevat kaupankäyntipalkkioista. Osto- ja myyntihinnan välinen ero eli spreadi on myös yksi suuri kuluerä. Ulkomaisissa ETF-rahastoissa on vielä huomioitava säilytyskulut, erilainen tuottojen verokohtelu sekä valuuttakaupat. Ulkomailla ETF-rahastot maksavat yleensä sijoittajille osingot vuosittain, eli näiden rahastojen osuudet ovat tuotto-osuuksia. Tuotoista maksetaan myös veroa. Useiden kotimaisten rahastojen kasvuosuus tarkoittaa osingon jäämistä rahastoon, jolloin osingollekin alkaa kertyä korkoa, ja verotus tapahtuu vasta osuuksia myydessä.

Fyysinen ETF -rahasto omistaa todellisesti ne indeksin mukaiset osakkeet, joihin se on sijoittanut. Fyysisen ETF:n etu onkin läpinäkyvyys: sijoittaja tietää tarkalleen kaikki rahaston omistamat arvopaperit. Synteettinen ETF-rahasto ei omista arvopapereita, vaan käyttää sijoituksissaan johdannaissopimuksia. Sen tuotot seuraavat indeksiä tarkemmin. Synteettisen ETF:n heikkoutena on johdannaisten vakuuksien rakenteen ja laadun selvittäminen. (Seligson 2018, 22; Sijoittaja 2018a.)

3.2.6 Rahaston verotus

Sijoittaja saa verotettavaa voittoa silloin, kun rahaston maksama lunastushinta on suurempi kuin merkintähinta. Lunastuksen kulut ja palkkiot voi vähentää luovutusvoiton hankintakuluina. Jos rahaston maksama lunastushinta on pienempi kuin merkintähinta, sijoittajalle tulee luovutustappiota. Luovutusvoitto lasketaan siten, että lunastushinnasta vähennetään merkintähinta sekä hankinnasta aiheutuneet kulut. Toinen tapa laskea luovutusvoitto on käyttää hankintameno-olettamaa. Myyntivoitot lasketaan joka tapauksessa verovelvolliselle mahdollisimman edullisella tavalla. Tappion voi vähentää kuluvan vuoden lisäksi viitenä seuraavana verovuonna kaikista pääomatuloista. Vuoden 2015 loppuun mennessä syntyneet myyntitappiot vähennetään ainoastaan myyntivoitoista, ei siis kaikista pääomatuloista. (Korpela 2012, 114; Virta 2015, 23; Sijoittaja.fi 2017.)

Jos sijoittaja lunastaa rahastosta vain osan, ensin hankitut rahastot myydään ensin fifo-periaatteen mukaisesti. Rahastoyhtiöt voivat lunastaa osuuksia sovittaessa myös eri käytännön mukaisesti: tappiota tai voittoa tuottaneita osuuksia voi lunastaa sen mukaan, mikä on sijoittajalle edullisinta veron kannalta. Veroilmoituksen selvityksessä myynnit kohdistetaan joko rahasto-osuuksien numeroilla tai merkintänumerolla osoitettuihin rahasto-osuuksiin. Verovelvollinen korjaa itse hankintamenon veroilmoitukseen. (Korpela 2012, 114; Virta 2015, 23.)

Sijoitusrahasto ei maksa sijoitusten tuotosta veroa, vaan rahastoyhtiö verottaa tuoton osuuden omistajalta lunastuksen yhteydessä. Myyntivoitto eli luovutusvoitto on pääomatuloa, ja siitä peritään pääomatulovero 30 prosenttia 30 000 euroon asti ja 34 prosenttia 30 000 euroa yrittävältä osalta. Rahastoyhtiö antaa verottajalle tiedot rahasto-osuuksista, tuotto-osuuksista sekä lunastuksesta aiheutuneita luovutusvoitoista ja tappioista, joten tiedot ovat valmiina esitetyssä veroilmoituksessa. Rahasto-osuuden vaihto kokonaan toiseen rahastoon katsotaan lunastukseksi, jonka myyntivoitosta menee vero. Osuuksien (tuotto- ja kasvuosuus) vaihtoa rahaston sisällä ei katsota lunastukseksi, ja myyntivoitto on tässä tapauksessa verotonta. (Virta 2015, 23.)

Rahasto-osuuksia voi myös lahjoittaa, jolloin on hyvä tehdä lahjaveroilmoitus. Ilmoituksesta käy ilmi rahasto-osuuksien arvo lahjoituksen ajankohtana, mikä helpottaa tulevaisuudessa rahasto-osuuksien arvon todistamista. Lapsille voi esimerkiksi hankkia rahasto-osuuksia, jolloin kuukaudessa lahjoitettava veroton summa on noin 138 euroa. Raja on antajakohtainen, joten kumpikin vanhempi tai isovanhemmat voivat kukin lahjoittaa alle 5 000 euroa kolmen vuoden aikana haluamissaan erissä. (Virta 2015, 23.) Lahjasta on kerrottu tarkemmin luvussa 4.2.1.

3.2.7 Rahaston kulut

Sijoitusrahastoissa on omat kulunsa, jotka voidaan jakaa suoraan sijoittajalta perittäviin kuluihin sekä rahastosta maksettaviin kuluihin. Kulut vaihtelevat melko paljonkin sen mukaan, minkä tyyppinen rahasto on kyseessä. Koska kulut pienentävät sijoituksesta saatavaa tuottoa, niillä on merkitystä pitkän ajan kuluessa. Sijoittajalle arvokas muistisääntö on se, että kulut peritään varmuudella, mutta tuotto ei ole koskaan varmaa. Avaintietoesitteestä ja rahastoesitteestä sijoittaja voi tutkia ja vertailla kuluja ja palkkioita. Kuluttomia rahastoja on jonkin verran tarjolla, kuten esimerkiksi ruotsalaisen Nordnetin Superrahastot Suomi, Ruotsi, Norja ja Tanska. Kuluttomuuden ohella lunastuspalkkiot voivat olla riippuvaisia sijoitusajasta tai summasta. Merkintäpalkkio voi esimerkiksi olla riippuvainen sijoitettavasta summasta ja lunastuspalkkio voi olla porrastettu sitä edullisemmaksi, mitä

pitempään sijoittaja on pitänyt varojaan rahastossa. Sijoittaja saa säästöä kuluissa myös erilaisten kampanjoiden ja muiden alennuksien ansiosta. (Virta 2015, 13.)

Sijoittajalta perittäviä kuluja ovat esimerkiksi rahasto-osuuteen liittyvä kaupankäynti, eli merkintä- ja lunastuspalkkiot sekä rahasto-osuuden säilyttäminen. Merkintäpalkkio on yleensä 0–3 prosenttia sekä korko- että osakerahastoissa. Lyhyen koron rahastoissa ei yleensä ole merkintäpalkkiota. Lunastuspalkkio on useimmissa korkorahastoissa 0,5–1 prosenttia ja osakerahastoissa 0–2 prosenttia. Rahasto-osuuksien säilyttäminen on monissa rahastoyhtiöissä maksutonta ainakin yhtiön omien rahastojen osalta. (Virta 2015, 13.)

Rahaston varoista perittävä kulu on hallinnointipalkkio, joka kattaa salkunhoitajan työtä: sijoituskohteiden analyysijä, sijoitustoimintaa, raportointia, arvonalaskentaa, rekisterien ylläpitoa sekä markkinointia. Palkkio vaihtelee rahastoyhtiön mukaan, ja se ilmoitetaan vuotta kohti (p.a.) prosentteina. Välityspalkkiot sijoitusrahaston kaupankäynnistä eivät sisälly hallinnointipalkkioon. Hedge fund -rahastojen hallinnointipalkkio voi olla sidoksissa tuottoon, jolloin rahastoyhtiö perii lisäpalkkion indeksituoton ylittävältä osuudelta. (Virta 2015, 13; Säästöpankkiryhmä 2018.)

Ulkomaisissa rahastoissa on enemmän valinnanvaraa kuin kotimaisissa, mutta merkintä- ja lunastuspalkkiot ovat monesti suurempia, 1–5,5 prosentin luokkaa. Vaihtaminen rahaston tyypistä toiseen on edullista, mutta koska kyseinen toimenpide rinnastetaan lunastukseen, mahdollisesta myyntivoitosta joutuu maksamaan veroja. (Virta 2015, 13–14.)

ETF-rahastojen palkkioista on kerrottu aiemmin niiden omassa luvussa.

3.3 Osakkeet

Osake on omistusosuus yhtiön osakepääomasta. Osakkeenomistajalla on oikeus yhtiön voitonjakoon, etuoikeus uusmerkintään sekä oikeus osallistua yhtiökokoukseen. Yhtiön tavoite on tuottaa voittoa osakkeenomistajille (21.7.2006/624). Osakepääoma on niin sanotusti ikuista pääomaa, koska osakeyhtiön ei tarvitse maksaa osakkeenomistajille heiltä saatuja rahoja takaisin. Yhtiö ei myöskään ole velvollinen maksamaan tuottoa osakkeenomistajille. Jos yhtiö lopettaa toimintansa, osakas voi vaatia rahojaan takaisin velkojien jälkeen. (Anderson & Tuhkanen 2004; 119, 349.)

Osakeyhtiölaki (21.7.2006/624) määrittelee yksityisen osakeyhtiön osakepääomaksi vähintään 2 500 euroa ja julkisen osakeyhtiön osakepääomaksi 80 000 euroa. Kaikki osakkeet tuottavat samanlaiset oikeudet yhtiössä, joskin tästä säännöstä voidaan poiketa. Jos yhtiössä on oikeuksiltaan tai velvollisuuksiltaan toisistaan poikkeavia osakkeita,

yhtiöjärjestyksessä kerrotaan nämä erot. Erilajisia osakkeita ovat sellaiset osakkeet, jotka tuottavat poikkeavan äänimäärän tai erilaisen oikeuden yhtiön varojenjaossa. Osakkeet voivat olla myös muulla tavoin erilaisia.

3.3.1 Osakkeiden ostaminen

Osakkeilla käydään kauppaa pörssissä. Ostaminen tapahtuu käytännössä välittäjän eli pankin, verkkopankin tai pankkiiriliikkeen kautta. Sijoituspalveluyrityksen edustaja eli meklari antaa osto- ja myyntitarjouksia pörssien kaupankäyntijärjestelmiin eli toteuttaa kaupan pörssissä. Jos sijoittaja tekee toimeksiannon itse verkossa, toimeksianto siirtyy välittäjän kautta pörssiin. Pörssijärjestelmässä huomioidaan ostotarjouksessa aina ylempi tarjous ja myyntitarjouksissa alempi tarjous. Kauppa toteutuu silloin, kun ostotarjous on yhtä suuri kuin myyntitarjous. Toimeksiantojen toteutuksessa pätee saapumisjärjestys. Helsingin pörssi on avoinna kello 10:00 ja 18:30 välillä, eli tällä aikavälillä voi tehdä kauppoja pörssissä. Pörssi on täysin puolueeton ja pääosin julkinen kauppapaikka: kaikille osapuolille tulee tieto hinnoista, kauppojen määrästä sekä välittäjistä. (Naukkarinen 2017, 6–7.)

Osakkeita varten sijoittajan täytyy perustaa arvo-osuustili, jossa arvopaperit eli osakkeet tai rahasto-osuudet ovat yhtiön ja arvo-osuuslajin mukaan sähköisessä muodossa. Arvo-osuustili on aina henkilökohtainen, mutta niitä voi olla myös useampi esimerkiksi eri pankeissa, joskin se on harvinaista. Aiemmin sijoittaja on voinut säilyttää osakkeitaan makсутta Suomen Arvopaperikeskus Euroclear Finland Oy:ssa, mutta Arvopaperikeskus lakkauttaa asiakastilipalvelut 28.2.2019 mennessä. Asiakkaiden on siirrettävä arvo-osuustilinsä itse johonkin toiseen pankkiin tai muulle tilinhoitajalle. Lakkautuksen takana on lakimuutos, joka on poistanut yhtiöiltä velvollisuuden maksaa palvelun kustannukset osakkeenomistajien puolesta. (Thurén 2017; Etelävuori 2017; Euroclear 2019.)

Toimeksiannot osakkeiden myynnistä tai ostamisesta tehdään joko fyysisesti pankkikonttorissa, puhelimitse tai verkkopalvelussa. Toimeksiantoon merkitään yhtiön nimi sekä lukumäärä, jolla osakkeita ostetaan tai myydään. Rajahinta ei ole pakollinen tieto, mutta on kuitenkin suositeltava. Rajahinta määrää siis korkeimman hinnan, jonka sijoittaja haluaa maksaa osakkeesta. Näin sijoittaja ei tule maksaneeksi ylihintaa osakkeista. Hintaa pohdittaessa voi hakea esimerkkiä toteutuneista ostotapahtumista. Hinnan lisäksi myös ostotarjoukselle voi asettaa aikarajan. Toinen vaihtoehto on päivän hinta, joka tarkoittaa ostamista edullisimmalla hinnalla, jolla joku toinen suostuu myymään osakkeensa. Tässäkin voi katsoa myyntitarjouksia. Uusi omistaja saa osakkeet omiin nimiinsä heti, kun osakekauppa on selvitetty ja maksettu. Kauppojen toteutumisesta kestää kaksi pankkipäivää, kunnes ostetut osakkeet rekisteröidään sijoittajan nimiin ja maksu veloitetaan arvo-osuustililtä. (Naukkarinen 2017, 6; Etelävuori 2017.)

Täsmäytyspäivä tarkoittaa päivää, jolloin yhtiön omistajaluetteloon merkityllä osakkaalla on oikeudet saada osinko, osallistua merkintäoikeusantiin sekä yhtiökokoukseen. Yhtiökokoukseen voi osallistua sellainen osakas, joka omistaa osakkeet täsmäytyspäivänä. Käytännössä osakkeet täytyy ostaa kauppapäivän ja kahden selvityspäivän huomioon ottaen yli kaksi pankkipäivää ennen yhtiökokouksen täsmäytyspäivää, joka on kahdeksan arkipäivää ennen kokousta. Osingonmaksun täsmäytyspäivä on aikaisintaan kaksi pankkipäivää yhtiökokouksen jälkeen. Sijoittajalla on oikeus osinkoon, mikäli hän on ostanut osakkeet ennen yhtiökokousta tai kokouspäivänä. Yhtiö päättää osakeannin täsmäytyspäivästä. Osakkeiden merkintäoikeus siirtyy uudelle omistajalle, jos tämä ostaa osakkeet kahta päivää ennen osakeannin täsmäytyspäivää. (Naukkarinen 2017, 7–8.)

3.3.2 Tunnusluvut

Osakkeiden tavallisimmat tunnusluvut kertovat osakkeiden hintatasosta ja riskistä, minkä vuoksi on kannattavaa hieman perehtyä muutamaan olennaiseen tunnuslukuun. Tunnusluvut auttavat vertailua muiden saman alan yrityksiin, jolloin sijoittaja voi tehdä päätelmiä osakkeen yli- tai aliarvostuksesta. Muutamana vuoden lukujen tarkastelu antaa jo jonkinlaisen kuvan yrityksen tulevaisuuden kehityksestä. (Lindström 2005, 83; Naukkarinen 2017, 20.)

EPS-luku

EPS eli Earnings per share, osakekohtainen tulos, lasketaan jakamalla tilikauden tulos osakkeiden keskimääräisellä lukumäärällä. Luku on suoraan verrannollinen pörssikurssin ja osingon kanssa. (Lindström 2005, 84.)

P/E-luku

P/E eli price/earnings, hinta/voittosuhte, saadaan jakamalla pörssikurssi osakekohtaisella tuloksella. Luku kertoo, kuinka monessa vuodessa yritys tienaa summan, joka vastaa osakkeen hankintahintaa. P/E-lukua ei voi laskea, jos yrityksen tulos on tappiollinen. Luvusta ei myöskään ole hyötyä, jos voitto on hyvin pieni. (Lindström 2005, 95.)

P/B-luku

P/B eli price to book, hinta/tasearvo, on osakekurssi jaettuna kirjanpidollisella osakepääomalla yhtä osaketta kohden. Luku tarkoittaa yhtiön markkina-arvoa suhteessa sen nettovarallisuuteen. Korkea P/B-luku kielii yhtiön kasvusta tulevaisuudessa. (Naukkarinen 2017, 20; Lindström 2005, 98.)

Osinkotuotto

Osinkotuotto lasketaan jakamalla osingon määrä osakekurssin arvolla ja kertomalla tulos sadalla. Esimerkiksi 1 euron osinkohinnalla ja 30 euron osakkeen hinnalla osinkotuotto-prosentiksi tulee $1/30 \times 100 = 3,3$ prosenttia. Korkea osinkotuotto estää osakkeen kurssilaskua eli vähentää osakkeen riskiä. (Naukkarinen 2017, 9; Lindström 2005, 86.)

3.3.3 Tuotto ja verotus

Osakkeenomistaja saa tuottoa sekä osingoista että osakkeen arvonnoususta. Osinko on osuus yhtiön voitosta, jonka yhtiö jakaa osakkailleen. Osa voitoista jätetään useimmiten yhtiöön investointeja varten, mikä on hyvä vaihtoehto siinä tapauksessa, että yhtiö pystyy sijoittamaan osingon tuottavammin kuin sijoittaja. Osingon jakamisesta ja sen suuruudesta päätetään yhtiökokouksessa. Monet suomalaiset pörssiyhtiöt maksavat osingot osakkeenomistajille keväällä, mutta useat ulkomaiset yhtiöt maksavat osinkoja kahdesta neljään kertaa vuodessa (Investing.com 2019). Osinko ilmoitetaan euromääräisenä per yksi osake. Olennainen tieto euromäärän rinnalla on osinkotuotto-prosentti, joka kertoo osinkotuoton päivän hinnan mukaan. (Naukkarinen 2017, 9.) Alla olevassa kuviossa (kuvio 4) on kuvattuna MSCI World TR Net -indeksin kehitystä melkein 20 vuoden ajalta, 2000 luvun alusta vuoden 2018 alkuun.

Kuvio 4. MSCI World TR Net -indeksi (USD) esitetty euroissa (Jatila 2018)

Osakkeen arvonnousu eli myyntivoitto on toinen tapa saada tuottoa osakkeista. Sijoittaja ei hyödy nousseesta kurssista heti, vaan vasta myydessään osakkeet. Yhtiön maksaman osingon kehitys vaikuttaa myös arvonnousuun. Sijoitusstrategiansa mukaan sijoittaja voi painottaa sijoitussuunnitelmassaan joko osinkoja eli vuotuista tuottoa, myöhemmin saatavaa arvonnousua tai vaikka molempia. (Naukkarinen 2017, 9–10.)

Kaupankäyntikulut

Kulut vaikuttavat omalta osaltaan tuottoon, joten niistä on hyvä olla tietoinen ja suunnitella osakkeiden ostaminen huolellisesti. Kuluja tulee kaupankäyntimaksuista, jotka ovat usein jokin tietty prosenttiosuus osakekaupan kokonaisarvosta, kiinteä summa tai näiden yhdistelmä. Osakkeiden säilytys on usein myös maksullista. Kukin välittäjä määrittelee omat hintansa kaupankäynnistä ja säilytyksestä. Kaupankäyntikulut voivat olla esimerkiksi 0,20 prosenttia kaupan kokonaisarvosta, mutta kuitenkin vähintään 8 euroa per toimeksianto. Mitä isomman osuuden kaupankäyntikulut ovat kaupan arvosta, sitä isompi osakkeen arvonnousun täytyy olla, jotta sijoittaja on voitolla. (Naukkarinen 2017, 10.) Työn tekijä on lukenut muiden sijoittajien kokemuksia, joiden mukaan osakkeiden kaupankäyntikulujen kannattaa olla korkeintaan noin 1 prosentti kaupan arvosta. Jos kaupankäyntikulut olisivat 10 euroa, osakkeita kannattaa näin ollen ostaa kerralla vähintään 1 000 eurolla. Joillakin sijoituspalveluiden tarjoajilla edulliset kaupankäyntihinnat puoltavat osakkeiden ostamista pienillä kertasummilla, mikä edesauttaa sijoitusten ajallista hajauttamista. Kaupankäyntikulujen ja säilytysmaksun lisäksi pankit voivat periä palkkion arvo-osuustilin avaamisesta ja ylläpidosta. Hinnasta voi saada alennusta tai se voi olla jopa ilmainen riippuen palveluntarjoajan mahdollisesta etuohjelmasta. (Naukkarinen 2017, 11.)

Verotus

Pörssiyhtiöstä saatu osinko on yksityishenkilölle 85 prosenttia veronalaista pääomatuloa ja 15 prosenttia verovapaata tuloa. Kun pääomatulon veroprosentti on 30 prosenttia ja yli 30 000 euron tuloista 34 prosenttia, osinkotulojen todellinen veroprosentti on 25,5 ja yli 30 000 euron osalta 28,9 prosenttia. Pörssiyhtiö pidättää osingosta 25,5 prosenttia ennakonpidätystä ja tilittää summan suoraan verottajalle. (Veronmaksajat 2018a.)

Listamattomasta yhtiöstä saadun osingon verotus tapahtuu osakkeiden matemaattisen arvon perusteella. Matemaattinen arvo lasketaan jakamalla yhtiön edellisen kalenterivuoden nettovarallisuus ulkona olevien osakkeiden määrällä. 25 prosenttia osingosta verotetaan pääomatulona niiltä osin kuin se on korkeintaan 8 prosenttia osakkeen matemaattisesta arvosta. Yksi henkilö voi saada tällaista osinkoa vuodessa 150 000 euroa. Jos osinko ylittää enimmäisrajan, yli menevästä osuudesta 85 prosenttia verotetaan pääomatulona. 75 prosenttia osingosta verotetaan ansiotulona siltä osin kuin se ylittää 8

prosenttia osakkeen matemaattisesta arvosta. Listaamattoman yhtiön osingosta menee 7,5 prosentin ennakonpidätys 150 000 euroon asti ja sen jälkeen 28 prosenttia. Ansiotulojen mukaan verotettavasta osingosta maksetaan vero palkan tai muun ansiotulon yhteydessä. (Veronmaksajat 2018a.)

3.4 Vakuutukset

Säästö- ja sijoitusvakuutuksilla tavoitellaan pitkällä aikavälillä tuottoa ja säästöön jäävää rahaa, tai varaudutaan ennalta kuolemaan. Vapaaehtoinen eläkevakuutus ja säästöhenkivakuutus ovat luonteeltaan sijoitusvakuutuksia. Työssä käsitellään näistä vakuutuksista säästöhenkivakuutusta. Vakuutuksen toimintaperiaate on vakuutusmaksujen maksaminen vakuutusyhtiölle, joka palauttaa maksut eli pääoman ja tuoton, kun ennalta sovittu aika on kulunut, vakuutettu tulee tiettyyn ikään tai menehtyy. Määräaikainen kapitalisaatiosopimus on myös vakuutussijoittamista, mutta vakuutuksen kohteena ei ole henkilö. (Fine 2018; Veronmaksajat 2017.)

Korkosidonnaisissa säästö- tai sijoitusvakuutuksissa säästöä tai tuottoa kertyy sovitun koron eli laskuperustekoron sekä muiden hyvitysten perusteella. Sijoitussidonnaisissa vakuutuksissa tuotto riippuu vakuutuksessa olevien sijoitustuotteiden arvonkehityksestä, ja riskinä on myös koko pääoman menettäminen. Vakuutussäästämisessä on samat riskit kuin muussakin sijoittamisessa; pääoma voi pienentyä sijoituksen arvon alentuessa, tai jos kulut ovat suuremmat kuin tuotot. Mahdollista arvon alenemista ei voi laittaa veroilmoitukseen luovutustappioksi. (Fine 2018; Veronmaksajat 2017.)

Säästö- tai sijoitusvakuutus voi olla verotuksen kannalta edullinen, mutta ehdot voivat vastaavasti olla tiukemmat. Vakuutuksesta voi useimmiten tehdä takaisinoston eli nostaa varoja kesken säästöajan, mutta kulut ja palkkiot voivat olla korkeita. Monesti kulut riippuvat vakuutuksen siihenastisesta voimassaoloajasta. Mikäli vakuutettu on elossa, kun henkivakuutus maksetaan takaisin, pääomatulona (30 tai 34 prosenttia) verotetaan vain tuoton osuus, jos

- vakuutuksen ottaja on vakuutettuna
- vakuutuksen ottaja tai hänen lähiomaisensa on saajana
- vakuutussuoritus maksetaan yhdessä tai useammassa erässä alle kahden vuoden kuluessa.

Vakuutuksen voi maksaa myös lähiomaisille. Jos näin tehdään vakuutetun yhä eläessä, pääoma katsotaan veronalaiseksi lahjaksi ja tuotto pääomatuloksi. Mikäli saajana ei ole lähisukulainen, koko vakuutussuoritus on pääomatuloa saajalle. (Veronmaksajat 2017.)

Lähiomaiset eivät maksa tuloveroa vakuutussuorituksesta, joka on maksettu heille vakuutetun kuoltua. Saaja maksaa omalta osaltaan perintöveroa. Jos henkivakuutus on liitetty eläkevakuutukseen, vakuutuskorvaus tulee verotettavaksi perintönä. 17.9.2009 jälkeen otettujen eläkevakuutusten osalta maksetaan kuolemanvarakorvauksesta pääomatuloveroa ja loppuosasta perintöveroa. (Fine 2018; Veronmaksajat 2017.)

Vakuutuksen pääoman verotus voi olla vakuutuksenottajalle joskus epäselvää, kuten seuraavasta esimerkistä selviää. Tässä tapauksessa isoäiti oli ottanut lastenlapsilleen säästövakuutukset heti lasten synnyttyä. 20 vuotta täyttäneen lapsenlapsen vakuutuksen eräännyttyä maksettavaksi isoäiti oli ollut siinä uskossa, että 10 000 euron pääomasta ei tarvitsisi maksaa veroa, koska vakuutusyhtiö oli maininnut säästövakuutuksen olevan edullinen lahjoittamisen suhteen. Vakuutusyhtiö kuitenkin huomautti, että pääomasta tulee maksaa lahjavero. Vakuutussuoritus on lahja edunsaajalle, eikä isoäidin mainitsemalla 20 vuoden säästöajalla ole merkitystä. Verotonta on siis vain alle 5 000 euron osa pääomasta, jos isoäiti ei ole antanut muita lahjaveron alaisia suorituksia viimeisen kolmen vuoden aikana samalle lapselle. Aikaisemmin eli 31.12.2012 asti säästövakuutussuoritus oli veroton 8 500 euroon saakka, jolloin lapsi olisi saanut 10 000 euron pääoman verottomasti. Vuoden 2013 alusta säästövakuutuksen suoritus rinnastetaan mihin tahansa lahjaveron piirissä olevaan omaisuuden lahjoittamiseen. (Veronmaksajat 2018b.) Finen (2018) verkkosivuilla mainitaankin, että poliittiset päätökset ja verolainsäädännön muutokset voivat vaikuttaa vakuutusten veroetuihin.

3.5 Osakesäästötili

Pankkien, sijoituspalveluyritysten tai vastaavien palveluntarjoajien tarjoama osakesäästötili tarkoittaa tiliä, jonne voi siirtää ainoastaan rahaa (ei siis muita arvopapereita) ja ostaa pörssiosakkeita mukaan lukien First North -kauppapaikka ja ulkomaiset osakkeet. Tili on tarkoitettu luonnollisille henkilöille, eikä alaikärajaa ole. Palvelu ei ole tarkoitettu yrityksille tai yhteisöille. Hallitus teki elokuussa 2018 päätöksen ottaa osakesäästötilin käyttöön myös Suomessa, ja joulukuussa 2018 eduskunnalle annettu esitys osakesäästötileistä päättyi esityksen hyväksymiseen. Tavoitteena on, että kotitaloudet ja piensijoittajat säästäisivät ja sijoittaisivat aktiivisesti. Kiinnostavien sijoitusmuotojen tarjontaa halutaan myös lisätä. Laki tulee voimaan 1.3.2019 samaan aikaan kun osakesäästötiliä koskevat veromuutokset tulevat voimaan. Varojen tallettaminen on kuitenkin mahdollista vasta 1.1.2020. Tilille voi siirtää korkeintaan 50 000 euroa, ja veroa maksetaan pääomatulojen mukaan vasta kun tililtä nostetaan tuottoja. 50 000 euron raja koskee ainoastaan tilille siirrettäviä varoja, eli tilillä olevien omistusten arvo voi nousta tämän yli. Osingot voi sijoittaa tilin sisällä verovapaasti. (Etelävuori 2018; Valtiovarainministeriö 2018a; Valtiovarainministeriö

2018 b.) Suojasen (2018) artikkelissa Pörssisäätiön toimitusjohtaja Sari Lounasmeri toteaa sijoittajan joutuvan nykyisin miettimään liikaa verotusta tehdessään sijoituspäätöksiä. Voitolla olevia sijoituksia saatetaan jättää myymättä verojen välttämiseksi, mutta osakesäästötili poistaisi tämän ongelman. Osinkojen uudelleen sijoittaminen ilman välissä maksettavaa veroa on Lounasmeren mukaan toinen merkittävä hyöty, sillä osingot pääsevät kasvamaan korkoa korolle.

3.6 ASP-tili

ASP eli asuntosäästö- ja tukijärjestelmä on 15–39-vuotiaille suunnattu avustus ensimmäisen asunnon ostoon. Valtiokonttorin ohjeessa (2016) on esitetty lyhyesti alaikäistä ASP-tallettajaa koskevia huomioita. 15 vuotta täyttäneet henkilöt ovat voineet avata ASP-tilin heinäkuussa 2016 uuden lakimuutoksen (385/2016) tultua voimaan. Jotta alaikäinen voi tehdä asuntosäästösopimuksen, hänellä täytyy olla omalla työllä ansaittuja varoja, jotka talletetaan ASP-tilille. Holhoustoimilaki (1.4.1999/442) ja sen 25 § määrää, että vajaavaltaisella on oikeus määrätä vajaavaltaisuuden aikana omalla työllään ansaituista varoista sekä kyseisen omaisuuden tuotosta. Omalla työllä ansaituiksi varoiksi katsotaan ansio-työstä saatava palkkatulo, työllä ansaitut viikko- ja kuukausirahat sekä opinnoista saatu stipendi. Sen sijaan perhe-eläkettä, perintöä, lapsilisää tai opintotukea ei huomioida ASP-tilille hyväksyttävissä talletuksissa. Luonnollisesti myöskään vanhemmilta tai muilta sukulaisilta saadut lahjoitukset eivät täytä ASP-talletuksen ehtoja.

Asuntoon säästävä nuori tekee pankin kanssa kirjallisen sopimuksen, jossa on tiedot pankin vastaantulolainasta, ASP-säästötilistä, talletusehdoista sekä lisäkorosta. ASP-tilin avaaminen alaikäisenä vaatii aina huoltajien suostumuksen, joten 15-vuotias ei voi avata tiliä itse. (Valtiokonttori 2016a.) Vaikka alaikäisen mahdollisuudet tehdä sopimuksia ovat hyvin rajalliset, tilin avaus 15-vuotiaana omille palkkatuloille ilman vanhempien suostumusta on kuitenkin mahdollista. Edellytyksenä tässäkin on, että tilille tulevat rahavarat ovat itse ansaittuja (muussa tapauksessa tilin avaukseen tarvitaan kummankin huoltajan suostumus). Tällä tavoin nuori pääsee itsenäisesti alkuun säästämisenä. Valtiokonttorin ohjeessa (2016a) todetaan vielä, että alaikäisen kohdalla ASP-talletuksista vaaditaan selvitys tilille tulleista varoista: Pankki pyytää tallettajaa toimittamaan vuosittain ilmoituksen joko Valtiokonttorin lomakkeella tai veroviraston ilmoituksella, tai itse laatimallaan tavalla. Pankin on säilytettävä dokumentteja mahdollista tarkistusta varten.

ASP-tilin avaajan on siis oltava 15–39 -vuotias henkilö, joka ei ole aiemmin omistanut asuntoa. Ensiasunnon ostajaksi katsotaan henkilö, joka on omistanut aiemmin asunnosta alle 50 prosenttia. Sopimuksen toinen osapuoli voi olla täyttänyt 40 vuotta. Lahjaksi tai perinnöksi saatu asunto ei estä ASP-sopimuksen tekemistä, kunhan asunnosta on saatu

omistukseen vain osa. Säästämisen aloittamisen jälkeen kokonaisuudessaan lahjaksi tai perinnöksi saatu asunto ei kuitenkaan estä ASP-säästämisen jatkamista. ASP-tallettaja sitoutuu tallettamaan tilille vähintään 10 prosenttia hankittavan asunnon hinnasta tai kustannusarviosta. Tähän 10 prosentin säästösummaan voidaan laskea mukaan ASP-talletusten korko ja lisäkorko sekä huomioida myös muita säästäjän omia varoja. ASP-tilille säästetään vähintään kaksi vuotta eli kahdeksana kalenterivuosineljänneksenä, joiden ei tarvitse olla peräkkäisiä. Talletus on 150–3 000 euroa per kolmen kuukauden jakso; säästäjä voi itse valita, laittaako tilille esimerkiksi 50 euroa kuukaudessa vai 150 euroa kolmen kuukauden välein. Säästäminen on siis hyvin joustavaa, ja ottaa huomioon myös epä-säännöllisemmin kertyvät tulot. ASP-säästäjä saa talletukselleen peruskoron, joka on 1 prosentti sekä 2–4 prosentin lisäkoron, jotka ovat verovapaita. Lisäkoron maksu alkaa tallettamisen aloitusvuonna ja jatkuu siitä eteenpäin korkeintaan viisi kalenterivuotta. 15–17-vuotiailla on mahdollisuus valita lisäkoron maksuajankohta: joko heti talletusten alkaessa tai henkilön tullessa täysi-ikäiseksi. Valintamahdollisuudella on tosi vain näennäinen hyöty. Säästäjä kannattaa kerryttää täysi-ikäisyyteen asti, sillä korko on suurempi laskettaessa koko siihen asti kertyneestä summasta kuin vähitellen kertyvistä kesätyötuloista. Hyötyminen ajallisesti puoltaa myös lisäkoron maksua vasta 18-vuotiaana: koronmaksu voi jatkua pidempään. (Valtiokonttori 2016b.)

Taloudellisista hyödyistä huolimatta vain harva 15–17-vuotias on kiinnostunut ASP-säästämisestä. Laatikainen (2017) toteaa Uusimaan lehtiartikkelissa, että 0,24–2 prosenttia alaikäisistä on aloittanut ASP-säästämisen. Artikkelin julkaisuajankohtana lakimuutos oli ollut voimassa vasta vuoden, joten asia on ollut vielä hyvin tuore, eikä ole ehtinyt saavuttaa tietoisuutta kohderyhmässä. Artikkeleihin haastateltu Harri Mattinen Säästöpankkiliitosta mainitsee uudistuksen ehtojen olevan syynä alhaiseen kiinnostukseen. Moni 15–17-vuotias haluaa käyttää ansaitut kesätyörahat sillä hetkellä ajankohtaisempiin ja kiinnostavampiin asioihin, kuten harrastuksiin. Aktian Sam Olin puolestaan arvostelee nuorten jakautumista eriarvoiseen asemaan, sillä täysi-ikäisillä ei ole rajoituksia talletusten alkuperälle.

4 VALVOVAT VIRANOMAISET

4.1 Maistraatti

Valtion paikallishallintoon kuuluvat maistraatit vastaavat oman alueensa väestötietojärjestelmästä ja holhoukseen liittyvistä asioista. Maistraatit hoitavat muun muassa avioliiton esteiden tutkinnan, nimenmuutokset ja vahvistavat perukirjan osakasluetteloita. Maistraattien strateginen ohjaus kuuluu valtiovarainministeriölle. Toiminnalliseen ohjaukseen ja kehittämiseen osallistuvat myös oikeusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö sekä väestökisterikeskus. (Maistraatti 2018b.)

4.1.1 Alaikäisen edunvalvonta ja omaisuuden hoitaminen

Alaikäisen lapsen huoltajat ovat lapsensa eli päämiehensä edunvalvojia, joiden toimintaa maistraatti valvoo. Lapsen kummatkin huoltajat ovat lapsensa edunvalvojia, vaikka lapsi asuisi vain toisen luona. Edunvalvoja hoitaa alaikäisen lapsen taloudellisia asioita, koska alle 18-vuotias ei ole oikeustoimikelpoinen: alaikäinen ei voi itse määrätä omaisuudestaan tai tehdä sopimuksia. Poikkeuksena tästä on kuitenkin 15 vuotta täyttänyt alaikäinen, joka voi määrätä itse ansaitsemastaan omaisuudesta. Alaikäinen voi myös tehdä tavanomaisia ja vähäisiä oikeustoimia, kuten käydä kaupassa. (Maistraatti 2018a.)

Alaikäisen omaisuuteen kuuluvat annetut lahjat ja varat, jotka on säästetty hänen nimissään, osuus jakamattomasta kuolinpesästä, vakuutuskorvaus, eläketulot, vahingonkorvaus sekä sijoitusomaisuus. Korko-, osinko- ja vuokratulot ovat omaisuudesta saatua tuottoa ja kuuluvat myös alaikäisen omaisuuteen. Edunvalvoja huolehtii tästä omaisuudesta huolellisesti ja suunnitelmallisesti siten, että varoja käytetään vain lapsen omaksi hyödyksi; vanhemmat ovat ensisijaisesti vastuussa lapsensa elättämisestä. Lapsi ei missään tilanteessa ole velvollinen elättämään vanhempiansa tai sisaruksiansa, joten varoja ei voi käyttää esimerkiksi asumiseen, vaatteisiin tai ruokaan. Varoja voidaan erityisellä perusteella käyttää alaikäisen tavanomaisiin elinkustannuksiin, jos esimerkiksi huoltajan elatuskyky on heikentynyt sairauden tai työttömyyden takia. (Maistraatti 2018a.)

4.1.2 Valvonta ja tilivelvollisuus

Maistraatin (2018a) ohjeen mukaan edunvalvojan on ilmoitettava oma-aloitteisesti maistraatille, jos alaikäisen omaisuuden arvo ylittää 20 000 euroa esimerkiksi saadun omaisuuden takia. Tällöin edunvalvonta merkitään holhousasioiden rekisteriin. 20 000 euron raja ei ole ehdoton, sillä merkintä voidaan tehdä erityisen syyn takia myös tämän alittavasta arvosta. Ilmoitus alaikäisen omaisuudesta on omaisuusluettelo tai vastaava selvitys, joka

toimitetaan maistraatille kuukauden kuluessa omaisuuden saamisesta. Jos omaisuuteen sisältyy osuus kuolinpesästä, edunvalvoja toimittaa maistraatille perukirjan jäljennöksen ja sen liitteet kuukauden sisällä perunkirjoituksesta. Huomioon otettavaa on se, että rekisteriin kuulumattomuus ei estä maistraattia kysymästä edunvalvontaa koskevia tietoja. Maistraatti nimittäin valvoo jokaisen alaikäisen edunvalvojan toimintaa. Edunvalvojan on annettava maistraatille edunvalvonnan tiedot, tiliotteet, tositteet ja asiakirjat omaisuuden hoidosta, mikäli maistraatti niitä pyytää. Näistä asiakirjoista edunvalvoja voi myös myöhemmin selvittää täysi-ikäiselle lapselle, kuinka tämän omaisuutta on hoidettu ennen täysi-ikäisyyttä. Lisäksi jotkut oikeustoimet edellyttävät vielä erillisen luvan, vaikka edunvalvontaa ei olisi merkitty rekisteriin. Lupamenettelystä on kerrottu seuraavassa alaluvussa.

Mikäli alaikäisen edunvalvonta on merkitty holhousasioiden rekisteriin, edunvalvojan on laadittava kerran vuodessa tili alaikäisen omaisuuden hoidosta. Maistraatille luovutetaan tarkistettavaksi vuositili ja tarpeelliset tositteet yleensä 31.3 mennessä eli kolmen kuukauden päästä vuoden lopussa päättyvästä tilikaudesta. Vuositulissa ilmoitetaan varat ja velat tilikauden alussa ja lopussa, varojen ja velkojen muutokset tilikauden aikana, saadut tulot kuten eläke, sosiaaliset etuudet ja pääomatulot, alaikäisen puolesta tehdyt merkittävät oikeustoimet ja vastaavat toimet, jotka liittyvät omaisuuden hoitamiseen. Tositteet liitetään mukaan niiltä osin, kun ne liittyvät ilmoitettuihin tuloihin ja omaisuuteen sekä niiden määrään tai arvoon. Mikäli alaikäiselle ostetaan esimerkiksi mopo tai tietokone, tosite liitetään mukaan tiliin. (Maistraatti 2018a.)

4.1.3 Lupamenettely

Merkittäviin oikeustoimiin alaikäisen puolesta on oltava maistraatin lupa. Luvan myöntämiselle ei ole esteitä, jos oikeustoimi on alaikäisen edun mukainen. Luvan hakemiselle ei ole aikarajaa, mutta maistraatti suosittelee luvan hakemista etukäteen. Ilman maistraatin lupaa tehty oikeustoimi sitoo alaikäistä vain, jos edunvalvoja hakee lupaa jälkikäteen ja lupa hyväksytään. Lupa on oltava esimerkiksi silloin, kuin ostetaan tai myydään asuntoa tai kiinteistöä, pantataan omaisuutta, otetaan lainaa (pois lukien opintolaina), tehdään ositus-, erottelu- ja/tai perinnönjakosopimus ilman pesänjakajaa, myydään metsää tai hankitaan tiettyjä sijoituskohteita. Viimeksi mainittuja sijoituskohteita voivat olla erikoissijoitusrahastot, pörssissä noteerattomat ja ulkomaiset osakkeet tai lapsen nimissä oleva osuus yhteisössä. 15 vuotta täyttäneeltä alaikäiseltä on kysyttävä suostumus, jonka edunvalvoja esittää lupahakemuksessa. Lupa on haettava etukäteen, jos päämiehen rahoja on tarkoitus lainata, ja tällöinkin velalle on syytä asettaa pankin hyväksymä vakuus. (Maistraatti 2018a; Rimmi 2015.)

4.2 Verohallinto

Verohallinto on valtiovarainministeriön alaisuudessa, ja se kerää veroista ja veronluonteista maksuista noin 95 prosenttia. Julkisen talouden suurin tulonlähde ovat verotulot. Verotus nojautuu verolakeihin, jotka kulkevat valtiovarainministeriön kautta eduskuntaan hyväksyttäväksi. (Verohallinto 2016.)

4.2.1 Lahja

Lindholm (2015; 13, 31) selventää, että siviilioikeuskäytännössä lahjan tunnusmerkit yleensä täyttyvät, kun varallisuutta siirtyy henkilöltä toiselle ilman vastiketta sekä kun lahjanantajan varallisuus vähenee ja vastaanottajan lisääntyy. Lahjan täyttymisen edellytyksenä on myös se, että lahjan antaminen on vapaaehtoista ja antaja haluaa antaa lahjan. Lahja on useimmiten yksipuolinen oikeustoimi. Poikkeuksena tästä on kiinteistön kauppa, joka on kaksipuolinen oikeustoimi. Kiinteistön lahjakirjaan vaaditaan myös lahjansaajan allekirjoitus. Lahjaan voidaan asettaa erilaisia ehtoja, kuten esimerkiksi hallinnan alkaminen vasta tietyn ikäisenä (Rimmi 2015).

Lahja voi toisaalta olla pätemätön tai purkautua. Mikäli lahjansaaja ei vastaanota lahjaa, kyseessä on lahjan torjuminen eikä lahjoitus täyty. Pätemätön lahja tarkoittaa esimerkiksi tilannetta, jossa lahjoittaja on houkuteltu huijaamalla lahjoitukseen tai jos olosuhteet lahjan antohetkellä ovat olleet sillä tavalla erityiset, että olosuhteista tiennyt ei voi kunniallisesti ja hyvän tavan mukaisesti mainita saaneensa lahjan. Esimerkkinä voidaan mainita uhkaaminen väkivallalla, humalatila tai muun vastaava mielenhäiriön tila. (Lindholm 2015; 31,34.)

Lahjan määritelmä voi joskus olla häilyvä etenkin lahjaverotuksessa, jossa lahjoina pidetyt lahjat ovat yleensä lahjoja myös siviilioikeudessa. Esimerkkinä on alihintainen kauppa: verottaja on määrännyt lahjaveron maksettavaksi, koska on katsonut, että ostaja on saanut liikaa alennusta (ns. 3/4-kauppahintasääntö). Kaupan hinnan on siis oltava vähintään noin 75 prosenttia käyvistä hinnasta, muussa tapauksessa verottaja katsoo käyvän arvon ja maksettavan summan erotuksen lahjaksi. (Lindholm 2015, 13.)

Lahjanlupaus

Erotuksena lahjasta on lahjanlupaus, joka tarkoittaa tulevaisuudessa annettavaa lahjaa toiselle henkilölle. Lahjanlupauslaissa (625/1947) on säädetty lahjanlupauksesta, eikä se koske maakaareissa säädettyä kiinteistön lahjaa. Toiselle voi lahjoittaa irtainta omaisuutta ilman sitoumusta, mutta lahjasta tulee antajaa sitova, mikäli lahjan saajalle on luovutettu velkakirja tai vastaava asiakirja, tai jos lahjanlupaus tarkoitetaan yleisölle tiedoksi. Kirjallisen, allekirjoitetun lahjanlupauksen muotovaatimukseen kuuluu merkintä lahjan

saajasta, lahjoitettavasta irtaimesta omaisuudesta sekä lupauksen antajasta. Todistajia ei vaadita. Sitova lahjanlupaus merkitsee lahjansaajan oikeutta vaatia lahjaa oikeudessa, eli lahjansaajasta tulee velkoja. Lahjan antajan näkökulmasta sitova lahjanlupaus vaikuttaa myös lahjan antajan velkoihin; saavatko lahjan luvanneen henkilön velkojat osansa omaisuudesta, jonka lahjoittaja on luvannut antaa, vai onko luvattu lahjoitus jo saajan omaisuutta. Irtaimen omaisuuden kohdalla edellytetään, että lahjan hallintaoikeus on lahjan saajalla, jotta lahjan luvanneen velkojat eivät voi vaatia lahjaa maksuksi velasta. Kun lahja on luovutettu lahjansaajalle, lahjanantajan velkojat eivät voi enää vaatia omaisuutta itselleen. (Lindholm 2015, 31–32; Valjakka 2012.) Lahjanlupauslain (625/1947) 5 §:ssä on huojennus lahjanlupauksen antajalle: Mikäli lahjan antajan varallisuusolot huonontuvat merkittävästi lahjanlupausajankohdan ja lahjoituksen täyttämisen välillä ja saajan olosuhteissakin olisi kohtuutonta vaatia lahjaa, lahjoituksen voi peruuttaa tai sitä voi vähentää. Peruuttaminen ennen lahjan täyttymistä on mahdollista myös silloin, jos lahjan saaja tekee antajalle vääryyttä. Tästä tulee ilmoittaa saajalle viimeistään vuoden kuluttua siitä, kun sai vääryyden tiedokseen.

Lahjanlupauslain muutos on eduskunnassa käsiteltävänä. Lakiin ehdotetaan selvennystä rahasto-osuuden lahjoittamiseen ja siihen liittyviin kysymyksiin. Notariaattilahjan sääntelyä ehdotetaan myös päivitettäväksi ajan tasalle. (HE 243/2018.)

Lapsilisät

Lindholm (2015, 137) on koonnut esimerkkejä tapauksista, joissa lahjoittaja voi joutua hankaluuksiin verottajan kanssa. Työn kannalta merkittävä on alle 17-vuotiaasta lapsesta saatava lapsilisä. Lapsilisälaki määrää, että lapsilisät eivät ole lapsen varoja. Tätä mukaillee myös oikeuskäytäntö. Jos lapsilisää nostetaan ensin vanhemman tilille ja sitten siirretään lapsen nimissä olevalle tilille, kyseessä on lahja. Oikeuskäytännössä on ollut vaihtelevia ratkaisuja lahjanantajasta: onko lahjoituksen tehnyt toinen vai molemmat vanhemmat. Verotuksen kannalta on suotuisampaa katsoa kumpikin vanhempi lahjan antajaksi, etenkin jos 5 000 euron raja täyttyy. Lindholm on maininnut usean hyvän esimerkin lapsilisistä lahjaverotuksessa, joista seuraavana yksi:

KHO 1987 B 629

Puolisoiden yhteisessä huollossa olevan lapsen lapsilisät oli suoritettu lapsen nimellä olevalle pankin säästötilille. Hänen isänsä oli merkinnyt hänen nimiinsä debenttureja 10 000 markalla ja maksuun tarvittavat varat oli nostettu tuolta säästötililtä. Lapsen äidin katsottiin keränneen lapsilisät säästötilille yksissä neuvoin miehensä kanssa lapsen hyväksikäytettäväksi. Kun molemmilla puolisoilla sen mukaan

oli oikeus tilille kertyneisiin varoihin, lapsen katsottiin saaneen debentuurit lahjana puoleksi kummaltakin vanhemmaltaan. (Lindholm 2015, 137.)

4.2.2 Notariaatti- ja arvopaperilahja

Lahjaverotuksessa käytetään erityyppisiä lahjakäsitteitä, joista keskeisin työn kannalta on notariaatti- ja arvopaperilahja. Notariaattilahja tarkoittaa irtaimen omaisuuden, kuten arvo-osuuksien, tallettamista pankkiin tai sijoituspalveluyritykseen, jolloin lahjan sanotaan täyttyneen. Arvo-osuuksien on oltava kirjattuna saajan arvo-osuustilille. Pankki siis ottaa lahjan vastaan lahjansaajan puolesta, eikä lahjansaajan suostumusta tarvita. Arvo-osuudet kirjataan saajan tilille ilman valtuutusta. Lahjansaajalla on tällöin oltava arvo-osuustili kyseisessä pankissa tai sijoituspalveluyrityksessä. (Euroclear Finland Oy 2016, 44.)

4.3 Rahoitusvälineiden markkinat -direktiivi MiFID II

MiFID eli Markets in Financial Instruments Directive astui voimaan 1.11.2007. Direktiivin pyrkimyksenä oli tehdä sijoittamisen säännöistä selkeämpiä, lisätä kilpailua alalla sekä tarjota sijoittajille uusia sijoituskohteita. Arvopaperikaupankäynti Euroopassa tulee myös yhdenmukaisemmaksi. Direktiivi koskee osakesijoittamista, rahastosijoittamista sekä joukkovelkakirjoja. Sijoituspalvelun tarjoaja tarvitsee direktiivin myötä toimiluvan, ja palvelun tarjoajan on selvitettävä asiakkaan aiempi kokemus sijoittamisesta sekä varmistettava, että asiakas ymmärtää, mitä on tekemässä. (Pörssisäätiö 2007.)

Ensimmäisen direktiivin jälkeen koettiin finanssikriisi vuonna 2008, joten lainsäädäntöä päätettiin muuttaa lisää. Vuoden 2018 alusta voimaan tullut MiFID II pyrkii suojelemaan entistä paremmin sijoittajia sekä lisäämään finanssialan kilpailua. Käytännössä direktiivin päivitys näkyy asiakkaille siten, että pankin tai muun vastaavan täytyy tehdä ensimmäistä kertaa monimutkaista rahoitusinstrumenttia ostavalle asiakkaalle tietämystesti eli arvio asiakkaan ymmärryksestä ja soveltuvuudesta ostamaan kyseistä instrumenttia. Toinen direktiivin tuoma muutos on sijoitusten kustannusten esittäminen entistä tarkemmin heti sijoituspalvelun avauksen tai sijoituspäätöksen tekemisen hetkellä. Kustannuslaskelman tarkoitus on saada asiakas ymmärtämään, mistä kustannukset muodostuvat, ja miten ne vaikuttavat tuottoihin. Näiden kustannusarvioiden lisäksi pankki antaa asiakkaalle jälkikäteen vuositiliotteen toteutuneista kustannuksista. Uusi direktiivi vaatii myös sijoituspalveluiden tarjoajaa määrittelemään yksilöidyn asiakkaiden kohdemarkkinan. Määrittelyyn vaikuttavat muun muassa asiakkaan luokittelu ei-ammattimaiseksi tai ammattimaiseksi sijoittajaksi, tietämystaso, riskinsietokyky, tappionsieto sekä asiakkaan tavoitteet ja tarpeet. (Nordnet 2018.)

5 TUTKIMUS LASTEN VAROJEN SIJOITTAMISESTA

5.1 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen haastattelulomake laadittiin Word-ohjelmalla. Kysymykset jaettiin kolmeen osaan: taustatietoihin, kiinnostukseen ja aktiivisuuteen. Taustatietokysymykset olivat avoimia kysymyksiä tai monivalintakysymyksiä. Kiinnostukseen liittyvät kysymykset alkoivat Likertin arviointiasteikolla, ja muihin kysymyksiin vastattiin täysin avoimesti. Aktiivisuuteen liittyvät kysymykset olivat kaikki avoimia kysymyksiä. Tutkimuskysymyksissä oli yhdistelty molempia teemoja, mutta haastattelulomakkeessa teemat oli eritelty selkeyden vuoksi.

Kohderyhmään kuuluvat alaikäisten lasten vanhemmat käyttävät tutkijan omien havaintojen mukaan paljon sosiaalista mediaa, joten se tuntui luonteelta vaihtoehdolta vastaajien etsimiseen. Haastateltavia päädyttiin etsimään yhteisöpalvelu Facebookissa Kestovaipat ja kantovälineet kierto -ryhmässä. Ryhmä on naisvaltainen, joten saatesanoissa pyydettiin erityisesti miehiä osallistumaan tutkimukseen. Tutkija on itse ollut ryhmän jäsenenä yli viisi vuotta. Nimestään huolimatta ryhmässä käydään enimmäkseen erilaisia keskusteluja lähes mistä tahansa aiheesta. Ryhmä valikoitui haastateltavien etsimiseen ensinnäkin siksi, koska sen jäsenet ovat ympäri Suomea ja ryhmässä on paljon lapsiperheitä.

Toiseksi ryhmässä vaikuttaa olevan erityisen paljon erilaisista asioista ja ilmiöistä kiinnostuneita ja kriittisesti ajattelevia henkilöitä. Facebookissa on myös useita sijoitusaiheisia ryhmiä, joissa olisi potentiaalisia vastaajia haastatteluun. Tuloksissa ei haluttu kuitenkaan korostaa liikaa vastaajien kiinnostusta aiheeseen, joten ryhmäksi valittiin neutraali ryhmä, joka nimenomaan ei keskity sijoittamiseen. Sijoitusaiheisessa ryhmässä jäsenet ovat oletettavasti jo melko kiinnostuneita sijoittamisesta, joten tulokset eivät ehkä olisi antaneet luotettavia vastauksia tutkimuskysymykseen.

Halukkaiksi vastaajiksi ilmoittautui kolmetoista vastaajaa ensimmäisen noin kahden tunnin aikana. Vastausaikaa annettiin viisi päivää eli 14.2.-19.2.2019. Vastaajille lähetettiin Facebookin Messenger-sovelluksessa haastattelulomake Word-tiedostona (liite 1). Lomakkeen avaamisessa tai lähettämässä puhelimitse ilmeni ongelmia, joten kaksi vastaajaa lähetti lomakkeen sähköpostitse. Kaikkiaan kolme vastaajaa lähetti vastauksen sähköpostitse. Neljä haastateltavaa vastasi ensimmäisen vuorokauden aikana ja viides vastasi neljän päivän päästä. Lopuille lähetettiin muistutusviesti neljän vuorokauden päästä, jolloin vielä kaksi haastateltavaa vastasi kyselyyn. Vastausaikaa pidennettiin 20.2.2019 asti, jotta loputkin halukkaat ehtisivät vastata. Kyselyyn vastasi kaiken kaikkiaan seitsemän vapaaehtoista. Julkaisu poistettiin ryhmästä jälkikäteen vastaajien anonymiteetin varmistamiseksi.

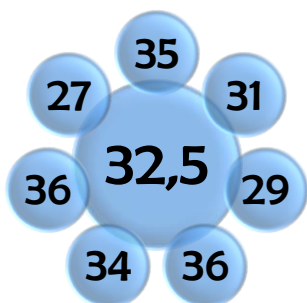
5.2 Tutkimustulokset ja tulosten analysointi

Vastaajien lähettämät haastattelulomakkeet ja sähköpostiviestit koottiin yhteen Word-tiedostoon käsittelyn helpottamiseksi. Lomakkeen kysymykset käytiin läpi kysymys kerrallaan. Tutkimustulosten osiossa käydään tulokset läpi kolmessa osassa. Ensin käsitellään lyhyesti vastaajien taustatiedot, sitten tutkimuksen teemat eli kiinnostus ja aktiivisuus omina osuuksinaan.

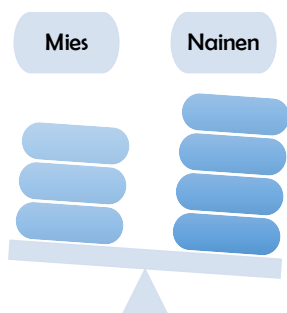
Taustatiedot

Taustatietoja kysyttiin haastattelulomakkeen alussa. Haastateltavan iän ja sukupuolen lisäksi kysyttiin koulutustaustaa. Tutkijan oman havainnon mukaan koulutus lisää kiinnostusta sijoittamisesta, joten kysymys oli perusteltua laittaa kyselyyn. Taustatietoina kysyttiin myös kerralla sijoitettavaa summaa ja sijoituskohteita sekä sitä, onko vastaaja aiemmin sijoittanut lapsen varallisuutta.

Vastaajien keski-ikä oli 32,5 vuotta (kuvi 5). Vastaajat olivat melko nuoria, mistä voidaan päätellä, että he ovat todennäköisesti perheen perustamis- tai pikkulapsiperhevaiheessa. Lapsen tai lasten ikää ei kysytty, koska tutkija ei pitänyt sitä olennaisena tietona. Jälkikäteen vastauksia pohtiessa tutkija totesi, että lasten iän olisi voinut kysyä. Vastaajista neljä oli naisia ja kolme miehiä (kuvi 6).

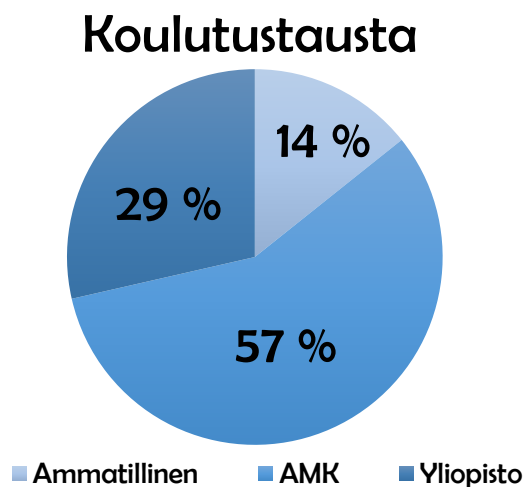

Kuvio 5. Vastaajien keski-ikä

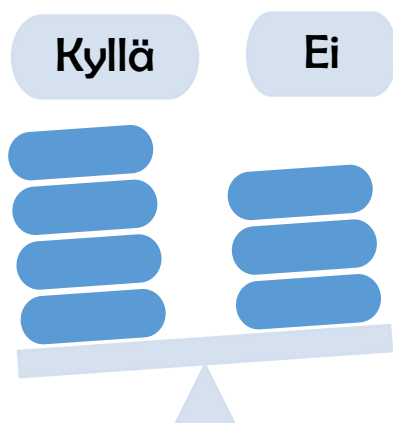

Kuvio 6. Vastaajien sukupuolijakauma

Neljä vastaajista on käynyt ammattikorkeakoulun, kaksi yliopiston sekä yksi ammatillisen koulutuksen (kuvio 7). Neljä vastaajaa sijoittaa tai on sijoittanut aiemmin lapsen varallisuutta (kuvio 8).

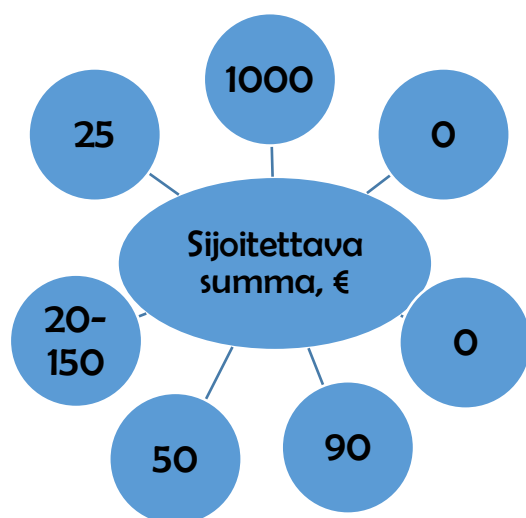

Kuvio 7. Vastaajien koulutustausta

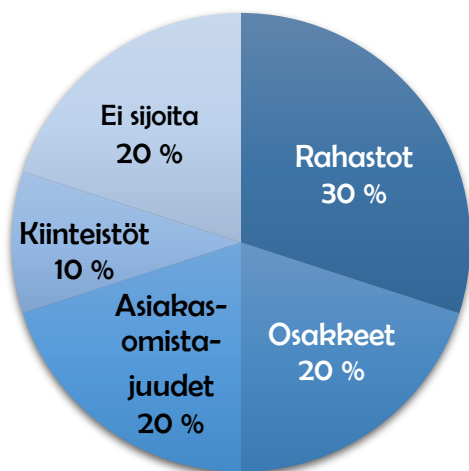
Kuvio 8. Sijoittaako tai onko aiemmin sijoittanut lapsen varoja

Kerralla sijoitettava summa vaihteli nolasta tuhanteen euroon (kuvio 9). Yksi vastaaja, joka ei vielä sijoita, mainitsi suunnitelleensa sijoitettavaksi summaksi yhteensä 90 euroa kolmelle lapselle. Tyypillistä sijoituskohdetta ei ilmennyt, vaan lähes kaikki vaihtoehdot säästövakuutusta lukuun ottamatta saivat vastauksia. Kolme kertoi sijoittavansa tai aikovansa sijoittaa rahastoon, kaksi osakkeisiin, kaksi (S-ryhmän) asiakasomistajuuksiin sekä yksi kiinteistöihin (kuvio 10). Kaksi vastaajaa kertoi säästävänsä säästötilille tai ei sijoita vielä ollenkaan. Vastaajat saivat valita vaihtoehdoista useamman, joten vastausten määrä on suurempi kuin vastaajien määrä.

Kuvio 9. Kerralla sijoitettava summa

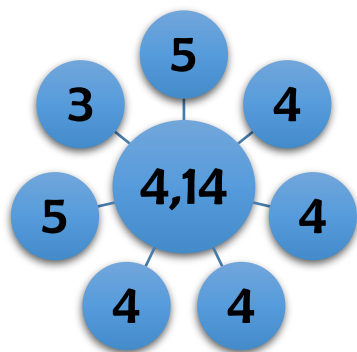
Sijoituskohteet

Kuvio 10. Sijoituskohteet

Kiinnostus

Vastaajat olivat jokseenkin kiinnostuneita lapsen varojen sijoittamisesta: Likertin asteikolla 1-5 vastaajien keskiarvo oli 4,14 (kuvio 11). Asteikko oli kiinnostuksen mukaan nouseva, eli numero yksi tarkoitti ei lainkaan kiinnostunut ja viisi erittäin kiinnostunut. Yksi vastaaja antoi neutraalin vastauksen, neljä koki olevansa melko kiinnostunut ja kaksi hyvin kiinnostuneita sijoittamisesta.

Kuvio 11. Vastaajien kiinnostusta kuvaavat luvut

Vastaajien kiinnostus lapsen varojen sijoittamista kohtaan on herännyt suurimmaksi osaksi joko omasta tai puolison sijoitustoiminnasta. Tutkijan oma kiinnostus on sekin lähtenyt ensin omasta sijoittamisesta. Yksi vastaaja kiinnostui sijoittamisesta odottaessaan ensimmäistä lastaan, kaksi mainitsi korkoa korolle -ilmiön ja yksi vastaaja kertoi lasten saaneen lahjoituksena arvopapereita.

Vastaajilta kysyttiin, mikä tai mitkä seikat vaikuttavat heidän kiinnostukseensa lapsen varojen sijoittamista kohtaan. Tärkeä kiinnostukseen vaikuttava tekijä on lapsen tulevaisuuden turvaaminen: kolme vastaajaa mainitsi asian. Sijoittamista pidettiin myös helppona sekä tuottavampana kuin tilille säästäminen. Lapsen tulevaisuuden turvaaminen, sijoittamisen helppous ja tuottavuus ovat tutkijalla itselläänkin syitä sijoittamiseen.

Koen rahastosäästämisen helppona ja haluan varautua lapsen tulevaisuuteen jo nyt. En usko, että opiskelu suomessa jatkuu loputtomiin maksuttomana ja haluan että lapsellani on tulevaisuudessa mahdollisuus (ainakin rahan puolesta) opiskella mieleistään alaa. (Vastaaja A)

Puolison ymmärrys sijoittamisesta lisäsi yhdellä vastaajalla hänen omaa kiinnostustansa sijoittamista kohtaan.

Lähinnä mahdollinen lapsen tulevaisuuden turvaaminen ja miehen tiedot ja taidot sijoitukseen lisäävät omaa kiinnostusta sekä halua oppia sijoittamaan. (Vastaaja G)

Yksi vastaaja koki kiireen sekä tiedon puutteen vaikuttavan kiinnostukseen laskevasti. Vastaajat eivät olleet huolissaan mahdollisesta sijoitusvarallisuuden tuhlaamisesta lasten tullessa täysi-ikäisiksi, sillä vain yksi mainitsi sen vaikuttavan sijoitushalukkuuteen. Tutkija on pohtinut samaa asiaa, mutta ei ole jättänyt sijoittamatta lasten varoja sen takia. Rahan puute oli sijoittamisen esteenä vain yhdellä vastaajalla.

Syy miksi en ole sijoittanut on se, että kuinka lapsi rahat käyttää täysi-ikäistytyään. (Vastaaja D)

Oma aktiivisuus vaikuttaa olennaisesti kiinnostukseen, sillä se lisää ja ylläpitää kiinnostusta sijoittaa lapsen varoja. Yhden vastaajan mielestä oma kiinnostus on edellytys sille, että hän on edes kiinnostunut lasten varojen sijoittamisesta. Tutkija itse on samaa mieltä oman kokemuksensa kautta.

Varmastikin paljon. Seuraan itse aktiivisesti eri rahastoja ja harkitsen sijoittamista myös osakkeisiin. Jos en olisi itse kiinnostunut aiheesta, en usko, että sijoittaisin edes lasten puolesta. (Vastaaja A)

Kaikki vastaajat mainitsivat aktiivisuuden vaikuttavan kiinnostukseen. Omien sijoitusten aktiivinen seuraaminen tai niiden hyvät tuotot lisäävät kolmella vastaajalla kiinnostusta myös lasten varojen sijoittamiseen. Yksi vastaaja mainitsi myös miettivänsä lasten varojen sijoituskohteita erityisen tarkasti.

Huomaan, että ajoittain jos on selkeästi laiskempi tarkastelemaan sijoituksia, kiinnostuskin laskee osittain. Kun taas tutkii enemmän ja miettii mahdollisia sijoituskohteita, kiinnostus kasvaa. Eli se on todella tärkeä tekijä. (Vastaaja G)

Sijoittamisen merkityksessä lapsen tulevaisuudelle nousi selvästi esiin vastaajien halu mahdollistaa lastensa opiskelu ja koulutus. Tämän mainitsi viisi vastaajaa. Taustatiedoista ilmeni, että yhtä lukuun ottamatta kaikilla vastaajilla oli korkeakoulu- tai yliopistotasoinen tutkinto. Vastaajat haluavat taata lapsilleen saman mahdollisuuden opiskeluun kuin heillä itsellään, sillä edellisen kysymyksen vastauksessa yksi vastaaja epäili, että koulutus saattaa muuttua maksulliseksi tulevaisuudessa. Kaksi vastaajaa uskoi, että lapsi oppii järkevän rahankäyttötaidon ja säästämisen, jos hänelle on säästetty tai sijoitettu jo pienestä asti.

Uskon, että sijoitukset tuovat turvaa lapsen tulevaisuuteen. Haluan, että lapsella on säästöjä, kun hän lähtee opiskelemaan. Haluan myös opettaa järkevää rahankäyttöä ja säästämistä lapselle. (Vastaaja C)

Yksi vastaaja ei vielä ole aloittanut sijoittamista, koska ei ole keksinyt merkitystä. Yksi vastaaja pyrki ainakin osittain taloudelliseen riippumattomuuteen.

Sitä mietin itsekini. Siksi en ole vielä sijoittamista aloittanut. (Vastaaja D)

Aktiivisuus

Vastaajat sijoittavat lasten varoja melko aktiivisesti. Kaksi vastaajaa kertoo, että lapselle tehdään kuukausittain sijoituksia esimerkiksi jatkuvalla kuukausisäästösopimuksella rahastoon. Kaksi on myös aikeissa tehdä kuukausittaisen säästösopimuksen. Kolme vastaajaa kertoo tehneensä tai aikovansa tehdä kertasijoituksia. Kolme ei sijoita tällä hetkellä

ollenkaan, ja kaksi heistä aikoo tai mahdollisesti aikoo tehdä sijoituksia. Tutkijan itsensä lapsille tehdään sijoituksia keskimäärin kerran kuukaudessa ilman kuukausisäästösopimusta.

1-2 kertaa vuodessa. Tähän asti kertasijoituksia mutta tarkoitus on laittaa kuukausittainen veloitus rahastoihin menemään, kunhan asiaan liittyvät paperit saadaan hoidettua. (Vastaja B)

Osinkojen kerrytettyä 1000 € se sijoitettiin alkupääomaksi rahastoon, jonne sitten on lisätty 50 €/kk. (Vastaja F)

Tilille säästän kuukausittain, mutta aion tehdä satunnaisia sijoituksia. (Vastaja C)

Vastajat seuraavat lapsen sijoituksia jonkin verran: neljä vastaajaa seuraa jonkin verran ja kolme oli sitä mieltä, että ei käytä tai aio käyttää kovinkaan paljon aikaa lapsen sijoitusten seuraamiseen. Ne vastaajat, jotka eivät seuraa tai aio seurata sijoituksia, kertoivat syyksi kiireen sekä tarkoituksen valita sellainen rahasto, joka ei vaadi seuraamista. Neljä vastaajaa seuraa markkinoita yleisesti viikoittain tai jonkin verran. Tutkija seuraa lastensa sijoituksia lähes yhtä usein kuin omiaankin, sillä ne löytyvät kätevästi samasta salkusta. Tilanne katsotaan lasten salkuista noin kerran kuukaudessa tai harvemmin. Tutkija ei tällä hetkellä käytä juurikaan aikaa tiedon etsintään, sillä sopivat sijoituskohteet ovat jo löytyneet.

Seuraan lapsen sijoituksia siinä missä omianikin. Käytän muutamia tunteja kuukaudessa tiedon etsimiseen ja aiheen opiskeluun. Markkinoita seuraan viikoittain. (Vastaja A)

Mies käyttää enemmän aikaa kuin itse, mutta vähintään kerran viikossa itse tarkistan tilanteen ja tutkin mahdollisia uusia sijoituskohteita. Mies keskimäärin joka kolmas päivä. (Vastaja G)

En usko, että seuraisin lapsen sijoituksia kovinkaan aktiivisesti. Tavoitteena olisi löytää esimerkiksi sopiva rahasto, joka ei tarvitse jatkuvaa hoitamista. (Vastaja D)

Aktiivisuuteen vaikuttavina seikkoina mainittiin helppous, rahan puute, tulevaisuuteen varautuminen, yhteisen näkemyksen puuttuminen puolison kanssa, lasten sairastelu sekä markkinoiden kehitys. Yksi vastaaja ei vielä tiennyt, onko lapsen varojen sijoittaminen lainkaan järkevää. Kaksi vastaajaa kertoi helppouden olevan edellytyksenä sille, että he sijoittaisivat lapsen varoja. Toiselle heistä helppous tarkoittaa sijoitusten tekemistä esimerkiksi älypuhelimella, jolloin käyttöliittymän on oltava helppokäyttöinen. Toinen puolestaan aikoo pitää osan rahoista tilillä satunnaisia sijoituksia varten, koska pitää sitä helppona. Yhden

vastaajan aktiivisuutta lisäsi halu varautua tulevaisuuteen. Tutkijalla sijoitusaktiivisuuteen vaikuttavat ensinnäkin epätasaiset tulot. Lapset saavat sukulaisilta lahjoituksia syntymäpäivinä sekä muina epäsäännöllisinä ajankohtina, minkä lisäksi tutkijan omat tulot vaihtelevat. Tämän vuoksi on päädytty tekemään satunnaisia pieniä sijoituksia etenkin silloin, kun lasten tileille on tullut rahaa. Toiseksi tutkijan aktiivisuutta lisää sijoittamisen helppous, mikä tarkoittaa samaa kuin erään vastaajan mainitsema helppo käyttöliittymä. Rahastomerkintöjä voi tehdä älypuhelimien sovelluksella silloin, kun asia tulee mieleen. Kolmas aktiivisuutta lisäävä seikka on varautuminen tulevaisuuteen. Tutkijalle oli säästetty lapsena henkivakuutukseen, jonka loputtua sen pieni summa meni opiskelun rahoittamiseen. Muita säästöjä ei ollut, sillä 90-luvun lama-aikana tutkijan vanhemmilla ei ollut varaa säästää.

Helppous, käyttöliittymän pitäisi olla helppo ja miellyttävä käyttää ja käytettävissä esim. mobiilissa. (Vastaja B)

Sijoitusaktiivisuutta tai sijoitettavaa summaa alensi kahden vastaajan kohdalla rahan puute. Yksi mainitsi odottavansa markkinoiden laskukautta ennen kuin aktivoituu tekemään sijoituksia.

Ensisijaisesti pääoman puute, toiseksi markkinoiden vakaa kehitys. Odottelen seuraavaa laskusuhdannetta aktivoituakseni. (Vastaja F)

Eriävät näkemykset puolison kanssa sekä sairastelevat lapset hidastivat yhden vastaajan kohdalla sijoitustoiminnan aloittamista. Yksi vastaaja piti sijoittamista niin ikään hyvänä vaihtoehtona perintö- ja lahjaveron välttämisen kannalta, mutta hän ei kuitenkaan luota lapsen harkintakykyyn täysi-ikäisenä. Tämän vuoksi lapsen varoja ei vielä ole sijoitettu mihinkään.

Yhteisen näkemyksen puute rajoittaa aloitusta. Lasten sairastelun takia (Vastaja E)

En ole päättänyt vielä onko lapselle sijoittaminen lopulta järkevää. Etuna on perintö- ja lahjaverojen kierto, mutta haittapuolena se, että lapsi ei välttämättä tee järkeviä ratkaisuja täysi-ikäistytyään ja tuhlaa rahat vaikka bilettämiseen tai huumeisiin. (Vastaja D)

Vastaajan oma kiinnostus sijoittamiseen vaikuttaa neljän vastaajan mielestä paljon tai melko paljon siihen, kuinka aktiivisesti he sijoittavat lapsen varoja. Kolme vastaajaa sanoo oman kiinnostuksen vaikuttavan jonkin verran aktiivisuuteen. Myös tutkija kokee oman kiinnostuksensa vaikuttavan aktiivisuuteen.

Vaikuttaa kyllä, vaikka itsekin sijoitan, niin haluan helpon ratkaisun, jossa ei tarvitse tehdä suuria päätöksiä itse. Sijoitan itsekin yhdistelmärahastoihin, joten on luontevaa laittaa lapsenkin varoja hyväksi havaittuun. (Vastaja C)

Oma kiinnostus on saanut aikaan sen, että haluaa mahdollistaa lapselle enemmän asioita tulevaisuudessa ja uskon sijoittamisen auttavan siinä. (Vastaja G)

Sijoittamisaktiivisuutta lisäisi kolmen vastaajan kohdalla se, että taloudessa olisi ylimääräistä rahaa sijoituksia varten. Ylimääräinen raha lisäisi myös tutkijan kohdalla lapsen varojen sijoittamista. Helpompi käyttöjärjestelmä saisi yhden vastaajan sijoittamaan useammin. Vastajat mainitsivat myös odottavansa parempaa markkinatilannetta, kykyä nähdä tulevaisuuteen sekä kaipaavansa mahdollisuuksia sijoittaa pienemmällä riskillä. Yhden mielestä nykyinen tilanne on hyvä, eikä hän haluaisi sijoittaa useammin.

Se, että olisi enemmän varaa sijoittaa. Tällä hetkellä sijoitan sen verran kuin budjetti antaa myöden, kuitenkin niin, ettei elintaso kärsi. Jos saisin palkankorotuksen, sijoittaisin siitä koituvat ylimääräiset varat. (Vastaja A)

Helpompi käyttöliittymä, läppäriin avaaminen näitä asioita varten on liian vaivalloista. (Vastaja B)

Yleinen nousukausi, parempi markkinataloudellinen tilanne (esim. hedge kiinnostaa nyt). (Vastaja E)

Ei mikään, tämän hetkinen tilanne on hyvä, koska haluan säilyttää osan lapsen rahoista tilillä käyttöä varten. (Vastaja C)

Viimeiseen avoimeen kysymykseen vastasi kaksi vastaajaa. Toisessa vastauksessa nousi esille vastaajan halu opettaa lapsille järkevää rahankäyttöä ja ennakointia, minkä ansiosta lapset toivottavasti innostuisivat sijoittamaan tulevaisuudessakin. Toisessa vastauksessa toivottiin pankeilta aktiivisempaa markkinointia liittyen rahastosäästämiseen lapselle.

5.3 Johtopäätökset

Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään pääkysymyksen avulla, kuinka kiinnostuneita ja aktiivisia lapsiperheiden vanhemmat ovat sijoittamaan lapsen varoja, ja miten kiinnostus ja aktiivisuus ovat yhteydessä toisiinsa. Tuloksissa kävi ilmi, että vanhemmat ovat melko kiinnostuneita sekä aktiivisia sijoittamaan lapsen varallisuutta. Kiinnostuksen ja aktiivisuuden yhteyttä pyrittiin selvittämään kysymällä ensimmäisessä teemassa vastaajan oman aktiivisuuden vaikutusta kiinnostukseen. Toisessa teemassa asetelma käännettiin toisin päin, eli kysyttiin kiinnostuksen vaikutusta aktiivisuuteen. Tuloksissa kävi ilmi, että aktiivisuus

vaikuttaa kiinnostukseen: kaikki vastaajat olivat tätä mieltä. Kiinnostuksen vaikutus aktiivisuuteen ei ollut yhtä merkittävä, mutta kaikkien vastaajien mielestä se vaikutti edes hieman. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että kiinnostus ja aktiivisuus ovat yhteydessä toisiinsa siten, että sijoittajan oma aktiivisuus lisää kiinnostusta sekä on edellytys lapsen varojen sijoittamiselle. Näin ollen varsinaiseen tutkimuskysymykseen saatiin vastaus.

Kiinnostukseen ja aktiivisuuteen vaikuttavia tekijöitä selvitettiin ensimmäisen alakysymyksen avulla. Selkeimmin kiinnostukseen vaikuttivat lapsen tulevaisuuden turvaaminen, sijoittamisen helppous sekä tuottavuus. Aktiivisuuteen vaikuttivat moninaisemmat syyt: helppous, rahan puute, tulevaisuuteen varautuminen, yhteisen näkemyksen puuttuminen puolison kanssa, lasten sairastelu sekä markkinoiden kehitys. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että mikäli vanhemmat ennakoivat lasten tulevaisuutta sekä pitävät sijoittamista helppona, heillä on hyvät valmiudet sijoittaa lapsen varoja.

Toinen alakysymys liittyi aktiivisuuteen. Vastaajilta kysyttiin, seuraavatko he lapsen sijoituksia ja markkinatilannetta säännöllisesti. Noin puolet vastaajista seuraa jonkin verran ja puolet ei käytä kovin paljon aikaa sijoitusten seuraamiseen, mutta seuraa kuitenkin yleistä markkinatilannetta. Tästä voidaan päätellä, että sijoittaminen halutaan automatisoida ja tehdä helpoksi sekä sujuvaksi kiireisessä lapsiperhearjessa.

Kolmas alakysymys liittyi sekä kiinnostukseen että aktiivisuuteen. Usea vastaaja uskoi lapsen varojen sijoittamisen takaavan lapselle paremmat opiskelu- ja koulutusmahdollisuudet tulevaisuudessa tai opettavan säästäväisyyttä ja rahankäyttötaitoja. Vastauksista voidaan päätellä, että sijoittamisella on ainakin toivottua merkitystä tulevaisuudessa, vaikka varojen käyttötarkoitusta ei voi kontrolloida. Aktiivisuutta lisäisi selkeinten suuremmat tulot, mutta myös helpompi käyttöjärjestelmä sekä parempi markkinatilanne. Monissa lapsiperheissä on suuret menot ja mahdollisesti pienet tulot, joten toive tulojen suurenemisesta on looginen. Tutkijalle heräsi kuitenkin kysymys, miksi kukaan ei maininnut menojen pienentämistä, jotta voisi sijoittaa enemmän. Monien kohdalla on epäilemättä aidosti kyse siitä, ettei sijoittamiseen ole lainkaan varaa. Jos kuitenkin voi laittaa sivuun edes 10 euroa kuukaudessa, on sekin parempi kuin ei mitään. Siihen juuri perustuu korkoa korolle -ilmiö ja se, miksi jo pienelle lapselle kannattaa tehdä sijoituksia. Kiireisessä lapsiperhearjessa sijoituspalvelun tarjoajan helppo ja sujuva käyttöjärjestelmä on myös tärkeä tekijä, mikäli pankit haluavat saada enemmän lapsiperheitä sijoittajiksi. Pelkästään sijoittamiseen liittyvä tietous ja sen opettelu on niin moninainen kokonaisuus, että on ymmärrettävää, jos sen lisäksi ei haluta käyttää aikaa itse tekniseen suoritukseen. Tutkija itse on tästä samaa mieltä. Älypuhelimet sekä niiden mahdollistama nopea ja turvallinen kirjautumistapa (sormenjälkitunnistus sekä tunnuslukusovellukset) käyttöjärjestelmään ovat lisänneet tutkijan

sijoitusten seuraamista. Kehittämällä kilpailukykyisiä sovelluksia mobiililaitteille sijoituspalveluiden tarjoajat voivat houkuttaa lapsiperheitä aktiivisempaan sijoittamiseen.

5.4 Luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan reliabiliteetilla eli tulosten toistettavuudella sekä validiteetilla eli pätevyydellä. Tutkimus on reliabeeli, jos tutkimustulokset ovat eri tutkimiskerroilla samat, kun tutkittavana on sama henkilö. Jos toinen tutkija toistaa tutkimuksen ja saa samankaltaisia tuloksia, reliabeelisuus toteutuu myös tässä tapauksessa. Validiteetti kertoo tutkimusmenetelmän kyvystä mitata sitä, mitä on tarkoitus mitata. Täsmällisesti laadittu kysely- tai haastattelulomake parantaa tutkimuksen validiteettia, sillä tutkittavat ymmärtävät kysymykset todennäköisemmin siten, kuin tutkija on tarkoittanut. (Hirsjärvi ym. 2007, 226.) Tutkimus on helposti toistettavissa ja tulokset olisivat todennäköisesti hyvin samankaltaisia. Haastattelulomakkeen kysymykset laadittiin mahdollisimman selkeiksi ja täsmällisiksi ja niitä tarkennettiin joiltakin osin esimerkkien avulla, jotta tutkittavat varmasti ymmärtäisivät kysymykset oikein. Tutkittavat olivat ymmärtäneet kysymykset oikein sekä vastanneet juuri siihen, mitä kysyttiin. Osa oli vastannut pohdiskelevasti ja perustelevasti, mutta silti ytimekkäästi, mikä luo lisäarvoa tutkimustuloksille. Avoimissa kysymyksissä ilmeni joidenkin kysymysten osalta täysin samoilla sanoilla olevia ilmauksia sekä toistuvuutta osassa vastauksia, joten tutkimusta voidaan pitää reliabeelina. Yksi vastaus oli hieman epäselvä, mutta muiden vastaajien vastaukset samaan kysymykseen olivat kuitenkin selkeitä, joten tuloksia voidaan pitää kokonaisuutena luotettavina. Vastaukset olivat todennukaisia: vaikka vastaajat olivat melko kiinnostuneita sijoittamisesta, jokainen heistä ei kuitenkaan sanonut sijoittavansa. Kiinnostuksesta huolimatta sijoittamisen tärkeys ja merkitys myös kyseenalaistettiin. Haastatteluun vastaaminen kirjallisesti paransi tulosten luotettavuutta, sillä tutkijan läsnäolon puuttumisen vuoksi läsnäolo ei ole voinut vaikuttaa vastauksiin. Tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi tutkimuksen toteuttamisen vaiheista on kerrottu tarkasti (Hirsjärvi ym. 2007, 227).

Mielestäni työ on onnistunut. Työn oli alun perin tarkoitus valmistua jo edellisenä vuonna, mutta kokopäiväisen työn jatkuminen harjoittelun jälkeen ei antanut mahdollisuutta perehtyä aloittamiseen. Kokopäivätyön muuttuminen osapäivätyöksi ei käytännössä vapauttanut päivästä juurikaan enempää aikaa, joten työn aloitus oli odotettua hitaampi. Määräaikaisen osa-aikatyön päätyttyä pääsin kuitenkin keskittymään tutkimukseen täysipäiväisesti. Teoriaosuus valmistui nopeasti tiiviin aikataulun ansiosta. Äkillisen työtarjouksen takia opinnäytetyön tekemiseen tuli jälleen rajoitteita, mutta työnantajan kanssa sovittiin työjärjestelyistä siten, että työn on mahdollista edetä aikataulussa. Motivaatiota työn ripeään tekemiseen piti yllä opintotukikuukausien loppuminen.

6 YHTEENVETO

Sijoittamisen suosio on kasvussa etenkin naisten keskuudessa. Yhteisöpalvelu Facebookin Vauras nainen -ryhmässä on noin 50 000 jäsentä, kun jäseniä oli vielä vuosi sitten muutama tuhat. Mielestäni naisten kasvava kiinnostus sijoittamista kohtaan on erittäin positiivista. Pitkään herrojen kerhona tunnettu Pörssiklubi alkoi sallia jäsenikseen naisia, mikä sekkin on osoitus asenteiden muuttumisesta. Perheen sijoituspäätösten ei tarvitse olla miesten vastuulla ja päätettävissä, vaan myös naiset ovat yhtä hyviä sijoittajia.

Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään vanhempien kiinnostusta ja aktiivisuutta lapsen varojen sijoittamista kohtaan sekä sitä, miten kiinnostus ja aktiivisuus vaikuttavat toisiinsa. Aihetta syvennettiin vielä selvittämällä kiinnostukseen ja aktiivisuuteen vaikuttavia tekijöitä sekä sijoittamiseen ja sijoitusten seuraamiseen käytettyä aikaa. Näiden lisäksi oli tarkoituksenmukaista selvittää, mikä merkitys sijoittamisella on lapsen tulevaisuuden kannalta, sekä miten vanhempien sijoittamishalukkuutta voisi lisätä. Tutkimuksen tavoitteet saavutettiin ja tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset.

Maailmanlaajuinen taloustilanne vaikuttaa osaltaan myös kotitalouksien säästämiseen ja kuluttajien luottamukseen omaan talouteensa, joten tutkimuksen teoriaosuus pohjustaa aihetta tulevaisuuden talousnäkyillä. Sijoitussuunnitelman tekeminen ja sen osa-alueet on käyty seuraavaksi läpi, sillä vaikka suunnitelman tekeminen ei ole itsenäisiä sijoituspäätöksiä tekeväälle sijoittajalle pakollinen, on suunnitelman tekeminen kuitenkin avain menestyvään sijoittamiseen. Seuraavassa teoriaosiossa tarkastellaan lähemmin alaikäiselle soveltuvia sijoitustuotteita. Viimeinen teoriaosuus käsittelee alaikäisen sijoituksia sekä yleisesti sijoitustoimintaa valvovia viranomaisia.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelminä käytettiin teemahaastattelua sekä omaa havainnointia. Haastattelulomake lähetettiin kolmelletoista vastaajalle, joista seitsemän vastasi kysymyksiin annetun ajan puitteissa. Vastausaikaa oli annettu lisäpäivä mukaan lukien kuusi päivää. Haastatteluun vastaaminen toteutettiin vastaajan valinnan mukaan joko erillisellä viestisovelluksella tai sähköpostitse. Vastaukset analysoitiin taustatietojen sekä teemojen mukaan. Tutkijan oma havainnointi ja omat kokemukset on sisällytetty osaksi vastausten analyyssejä.

Tutkimuksen keskeisenä tuloksena kävi ilmi, että vanhemmat ovat melko kiinnostuneita sekä aktiivisia sijoittamaan lapsen varoja, ja kiinnostus sekä aktiivisuus liittyvät toisiinsa. Tulevaisuuden turvaaminen ja sijoittamisen helppous olivat tärkeimmät asiat, jotka vaikuttivat kiinnostukseen ja aktiivisuuteen. Sijoittaminen nähtiin merkityksellisenä lapsen tulevaisuutta ajatellen, sillä sijoitusten uskottiin tarjoavan lapselle paremmat opiskelu- ja

koulutusmahdollisuudet sekä opettavan säästäväisyyttä ja rahankäyttötaitoja. Vanhemmat seuraavat sijoituksia ja markkinatilannetta kohtalaisesti, ja suurimman osan kohdalla suuremmat tulot saisivat heidät sijoittamaan aktiivisemmin.

Tuloksista tehtyjen johtopäätösten perusteella vanhemman itsensä sijoitustoiminta vaikutti olevan edellytys lapsen varojen sijoittamiselle. Näin ollen sijoitustietoutta pitäisi jakaa vanhemmille enemmän, jotta he kiinnostuisivat ensin omien varojensa sijoittamisesta. Ne vanhemmat, jotka pohtivat lapsen tulevaisuutta ja pitävät sijoittamista helppona, sijoittavat todennäköisesti lapsensa varoja. Samat vanhemmat ovat todennäköisesti myös muutenkin kiinnostuneita talousasioista sekä taloudellisesti varautuneita. Sijoittamista pidetään merkityksellisenä, vaikka vanhemmat eivät voi hallita varojen käyttöä tulevaisuudessa lapsen tultua täysi-ikäiseksi. Lapsille halutaan opettaa rahankäyttötaitoja, jotta todennäköisyys varojen järkevään käyttöön olisi suurempi. Sijoituksia ei seurata kovin ahkerasti eikä niihin haluta käyttää kovinkaan paljoa aikaa, mikä johtunee kiireisestä lapsiperhearjesta eli ruuhkavuosista. Vanhemmat saattaisivat kiinnostua sijoittamisesta enemmän, mikäli pankit tarjoaisivat entistä helpompia ja ajanmukaisempia tapoja seurata sijoituksia. Myös tietoa eri sijoitusvaihtoehdoista kaivattiin enemmän. Jokin pieni lahjoitettava alkupääoma lapsen nimissä avattavaan rahastoon saattaisi myös houkutella aloittamaan sijoittamisen, vaikkei se varsinaisesti lisääkään käytettävissä olevia tuloja.

Jatkotutkimusehdotukset

Tutkimustuloksissa sekä aiemmassa Joentakasen (2015) tutkimuksessa lapsiperheiden säästämistä ja sijoittamisesta kävi ilmi, että muun muassa perheen oma tausta ja vanhempien itsensä omat sijoituskokemukset vaikuttavat kiinnostukseen ja halukkuuteen sijoittaa lapsen varoja. Aihetta voisi tutkia lisää esimerkiksi kohdistamalla kyselyn sellaisille juuri täysi-ikäisiksi tululleille nuorille, joiden varoilla vanhemmat ovat tehneet sijoituksia. Olisi mielenkiintoista tietää, jatkavatko nämä nuoret edelleen sijoittamista. Toinen jatkotutkimusidea voisi olla haastattelun kohdentaminen sellaisiin vastaajiin, joiden lapset ovat esi- teini- tai teini-ikäisiä. Pienet lapset eivät vielä täysin ymmärrä rahan merkitystä, mutta nuorella on jo kokemusta ja mielipiteitä omasta rahankäytöstä.

LÄHTEET

Painetut lähteet

Anderson, N. & Tuhkanen, J. 2004. Järkevän sijoittamisen perusteet. 2. painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Korpela, V. 2012. Sijoittajan verokirja. 3. uudistettu painos. Helsinki: Verotieto Oy.

Lindholm, T. 2015. Lahjaverokirja. 13. uudistettu painos. Helsinki: Verotieto Oy.

Lindström, K. 2005. Menesty osakesijoittajana. 2. painos. Pieksämäki: RT-Print Oy.

Elektroniset lähteet

Etelävuori, K. 2017. Osakkeenomistajaksi? Näin teet ensimmäisen kaupan. Pörssisäätiö [viitattu 23.1.2019]. Saatavissa:

<http://www.porssisaatio.fi/blog/2017/06/19/osakkeenomistajaksi-nain-teet-ensimmaisen-kaupan/>

Euroclear Finland Oy. 2016. Arvo-osuusjärjestelmän kirjaamisohje. Verkkojulkaisu [viitattu 10.1.2019]. Saatavissa: [https://www.euroclear.com/dam/EFi/Legal/Book-entrySystemRegistrationInstruction.pdf/subassets/Arvo-](https://www.euroclear.com/dam/EFi/Legal/Book-entrySystemRegistrationInstruction.pdf/subassets/Arvo-osuusjarjestelmanKirjaamisohje.pdf)

[osuusjarjestelmanKirjaamisohje.pdf](https://www.euroclear.com/dam/EFi/Legal/Book-entrySystemRegistrationInstruction.pdf/subassets/Arvo-osuusjarjestelmanKirjaamisohje.pdf)

Euroclear Finland Oy. 2019. Asiakastilipalvelut lakkautetaan [viitattu 23.1.2019].

Saatavissa: <https://www.euroclear.com/finland/fi/services-for-book-entry-account-customers.html>

Eduskunta. 2018. Hallituksen esitys HE 243/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle sijoitusrahastolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. 3.3.4 Muut esitykseen sisältyvät lait [viitattu 11.1.2019]. Saatavissa:

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_243+2018.aspx

Finanssiala. 2016. Toimivat arvopaperimarkkinat ovat yritystoiminnan elinehto [viitattu 28.1.2019]. Saatavissa: <http://www.finanssiala.fi/finanssialasta/arvopaperit>

Fine. 2018. Henkivakuutus, säästö- ja sijoitusvakuutukset. Erilaiset säästö- ja sijoitusvakuutukset [viitattu 28.1.2019]. Saatavissa:

<https://www.fine.fi/finanssitietoa/vakuutukset-ja-vahingot/henkivakuutus-saasto-ja-sijoitusvakuutukset.html>

Haavisto, T. 2015. Sijoittajan riskit ja niiden hallinnan ABC. Salkunrakentaja [viitattu 14.1.2019]. Saatavissa: <https://www.salkunrakentaja.fi/2015/06/sijoittajan-riskit-ja-niiden-hallinnan-abc/>

Investing.com. 2019. Microsoft Corporation (MSFT). Fusion Media Ltd [viitattu 29.1.2019]. Saatavissa: <https://fi.investing.com/equities/microsoft-corp-dividends>

Investori. 2017. Sijoitussanasto. Allokaatio [viitattu 7.1.2019]. Saatavissa: <http://www.investori.com/sanasto/>

Jatila, J. 2018. Miksi ja miten hajauttaa? Evli Pankki Oyj [viitattu 9.3.2019]. Saatavissa: <https://blog.evli.com/miksi-ja-miten-hajauttaa>

Joentakanen, J. 2015. Lapsiperheiden säästäminen ja sijoittaminen. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu Oy. Opinnäytetyö [viitattu 27.11.2018]. Saatavissa: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/97757/Joentakanen_Jarna.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Jääskeläinen, M. 2015. Lapselle sijoittaminen. Tietopaketti lapselle sijoittamisesta kiinnostuneelle. Metropolia ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö [viitattu 27.11.2018]. Saatavissa: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/105682/Jaaskelainen_Markus.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Laatikainen, O. 2017. Alaikäisiä ei kiinnosta ASP-säästäminen – 15–17-vuotiaista vain joka neljäs avaa ASP-tilin. Uusimaa [viitattu 8.1.2019]. Saatavissa: <https://www.uusimaa.fi/artikkeli/538329-alaikaisia-ei-kiinnosta-asp-saastaminen-15-17-vuotiaista-vain-joka-neljassadas-avaa>

Lahjanlupauslaki 31.7.1947/625. Suomen laki [viitattu 11.1.2019]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1947/19470625>

Laki asuntosäästöpalkkiolain 3 ja 7 §:n muuttamisesta 20.5.2016/385. Suomen laki [viitattu 8.1.2019]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20160385>

Laki holhustoimesta 1.4.1999/442. Suomen laki [viitattu 8.1.2019, 9.1.2019]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990442#Pidp446278480>

Laurell, M. Lapselle säästäminen lapsiperheissä. 2011. Laurea ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö [viitattu 27.11.2018]. Saatavissa:

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/33499/ONT_Laurell.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Maistraatti. 2018a. Alaikäisen omaisuuden hoitaminen. Huoltajan tehtävät edunvalvojana [viitattu 9.1.2019]. Saatavissa:

<https://www.maistraatti.fi/Documents/Holhustoimi/Alaik%C3%A4isen%20omaisuuden%20hoitaminen.pdf?epslanguage=fi>

Maistraatti. 2018b. Tietoa maistraateista [viitattu 10.1.2019]. Saatavissa:

<https://www.maistraatti.fi/fi/Tietoa-maistraateista/>

Naukarinen, J. 2017. Osakeopas. Suomen Pörssisäätiö. Helsinki: Pörssisäätiö [viitattu 23.1.2019]. Saatavissa: <http://www.porssisaatio.fi/wp-content/uploads/2017/06/Osakeopas-2017.pdf>

Nordnet. 2019. Handelsbanken Usa Indeksi [viitattu 9.3.2019]. Saatavissa:

<https://www.nordnet.fi/mux/web/fonder/fondfakta.html?classid=F00000VC6H>

Nordnet. 2018. Rahoitusvälineiden markkinat -direktiivi (MiFID II) [viitattu 23.1.2019].

Saatavissa: <https://www.nordnet.fi/footer/lait.html>

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624. Suomen laki [viitattu 23.1.2019]. Saatavissa:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624>

Puttonen, V. & Repo, E. 2011. Miten sijoitan rahastoihin. 5. uudistettu painos. Alma Talent Oy [viitattu 17.1.2019]. Saatavissa: <https://verkkokirjahylly-almatalent.fi/aineistot.lamk.fi/teos/GAJBBXXTBFAEE#/kohta:2>

Pörssisäätiö. 2007. MiFID ja minä – sijoittajan viisi kysymystä uudesta direktiivistä [viitattu 23.1.2019]. Saatavissa: <http://www.porssisaatio.fi/blog/2007/10/25/mifid-ja-mina-sijoittajan-viisi-kysymysta-uudesta-direktiivista/>

Pörssisäätiö. 2017. Tee sijoitussuunnitelma [viitattu 14.1.2019]. Saatavissa:

<http://www.porssisaatio.fi/blog/2017/03/14/tee-sijoitussuunnitelma/>

Rimmi, R. 2015. Lapsen varoilla ei saa ottaa riskiä. Taloustaito [viitattu 10.1.2019].

Saatavissa: <https://www.taloustaito.fi/Rahat/Lapsen-varoilla-ei-saa-ottaa-riskia/>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Menetelmäopetuksen tietovaranto Kvali-MOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja [viitattu 4.1.2019]. Tampere:

Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa:

<https://www.fsd.uta.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>

Seligson & Co Rahastoyhtiö Oyj. 2018. Rahastosijoittajan opas. Markkinointiesite, syyskuu 2018 [viitattu 21.1.2019]. Saatavissa:

https://www.seligson.fi/resource/rahastosijoittajan_opas.pdf#page=22

Sijoittaja.fi. 2017. Sijoittaja – optimoi verotus ennen vuoden loppua! Sijoittaja.fi [viitattu 12.3.2019]. Saatavissa: <https://www.sijoittaja.fi/48840/osakesijoittaja-optimoi-verotus-vuoden-loppua/>

Sijoittaja.fi. 2018a. Ajoitus. Sijoittaja.fi [viitattu 28.1.2019]. Saatavissa:

<https://www.sijoittaja.fi/sijoittaminen/hallitse-riskitpienenna-riskia/ajoitus/>

Sijoittaja.fi. 2018b. Fyysinen vai synteettinen ETF? Sijoittaja.fi [viitattu 21.1.2019].

Saatavissa: <https://www.sijoittaja.fi/73055/synteettinen-vai-fyysinen-etf/>

Sijoittaja.fi. 2018c. Mikä on ETF? Sijoittaja.fi [viitattu 21.1.2019]. Saatavissa:

<https://www.sijoittaja.fi/etf-sijoittaminen/mika-on-etf/>

Sijoittajien korvausrahasto. 2015. Mikä on Sijoittajien korvausrahasto? [viitattu 29.1.2019].

Saatavissa: <https://www.sijoittajienkorvausrahasto.fi/4>

Suojanen, S. 2018. Näin se toimisi: osakesäästötili helpottaisi sijoittamista ja yksinkertaistaisi verotusta – uuden tilin valmistelu on Suomessa pidemmällä kuin koskaan ennen. Aamulehti [viitattu 29.1.2019]. Saatavissa: <https://www.aamulehti.fi/uutiset/nain-se-toimisi-osakesaastotili-helpottaisi-sijoittamista-ja-yksinkertaistaisi-verotusta-uuden-tilin-valmistelu-on-suomessa-pidemmallalla-kuin-koskaan-ennen-200783487>

Suomen virallinen tilasto. 2018a. Kuluttajabarometri. Joulukuu 2018. Laatuseloste:

Kuluttajabarometri. Verkkojulkaisu. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 10.1.2019].

Saatavissa: http://www.stat.fi/til/kbar/2018/12/kbar_2018_12_2018-12-27_laa_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto. 2018b. Kuluttajabarometri. Joulukuu 2018. Katsaus. Helsinki:

Tilastokeskus [viitattu: 10.1.2019]. Saatavissa:

https://www.stat.fi/til/kbar/2018/12/kbar_2018_12_2018-12-27_kat_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto. 2018c. Kuluttajabarometri. Joulukuu 2018. Liitekuvio 8.

Kotitalouden rahatilanne ja säästämismahdollisuudet. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu:

10.1.2019]. Saatavissa: http://www.stat.fi/til/kbar/2018/12/kbar_2018_12_2018-12-27_kuv_008_fi.html

Suomen virallinen tilasto. 2018d. Kuluttajahintaindeksi. Marraskuu 2018. Helsinki:

Tilastokeskus [viitattu: 14.1.2019]. Saatavissa:

https://www.stat.fi/til/khi/2018/11/khi_2018_11_2018-12-14_tie_001_fi.html

Thurén, J. 2017. Harkitsetko sijoittamisen aloittamista? Opettele 11 tärkeintä termiä. OP Ryhmä [viitattu 7.1.2019]. Saatavissa: <https://op.media/talous/vaurastuminen/harkitsetko-sijoittamisen-aloittamista-opettele-11-tarkeinta-termia-f0440290590a47f2bfa0891477e5b9da>

Valtiokonttori. 2016a. ASP-ohje / Alaikäiset ASP-tallettajat [viitattu 8.1.2019]. Saatavissa: file:///C:/Users/TUNTEM~1/AppData/Local/Temp/Ohje_alaikaiset%20asp-tallettajat.pdf

Valtiokonttori. 2016b. Ohje asuntosäästölainoitukseen (ASP) [viitattu 8.1.2019].

Saatavissa:

[file:///C:/Users/TUNTEM~1/AppData/Local/Temp/Ohje%20asuntosäästölainoitukseen%20ASP.pdf](file:///C:/Users/TUNTEM~1/AppData/Local/Temp/Ohje%20asuntosaaetolainoitukseen%20ASP.pdf)

Valjakka, E. 2012. Lahjanlupaus – sitooko se antajaansa? OpusLex [viitattu 11.1.2019]. Saatavissa: <https://www.opuslex.fi/artikkelit/kauppa-ja-sopimus/lahjanlupaus-sitooko-se-antajaansa/>

Valtiovarainministeriö. 2018a. HE279/2018. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi osakesäästötilistä ja laiksi Finanssivalvonnasta annetun lain 40 §:n muuttamisesta. [viitattu 11.1.2019]. Saatavissa: <https://vm.fi/paatos?decisionId=0900908f805f6f33>

Valtiovarainministeriö. 2018b. Kysymyksiä ja vastauksia osakesäästötilistä. Muistio [viitattu 11.1.2019]. Saatavissa:

<https://vm.fi/documents/10623/9732126/Kysymyksi%C3%A4+ja+vastauksia+osakes%C3%A4%C3%A4st%C3%B6tilist%C3%A4+01102018.pdf/08aac5a8-944b-4e11-a5e8-32e12e4e1ee4/Kysymyksi%C3%A4+ja+vastauksia+osakes%C3%A4%C3%A4st%C3%B6tilist%C3%A4+01102018.pdf.pdf>

Valtiovarainministeriö. 2018c. Taloudellinen katsaus. Talvi 2018. Valtiovarainministeriön julkaisu – 33a/2018. Valtiovarainministeriö [viitattu 10.1.2019]. Saatavissa: <file:///C:/Users/TUNTEM~1/AppData/Local/Temp/Taloudellinen%20katsaus,%20talvi%202018-1.PDF>

Verohallinto. 2016. Tietoa verotuksesta [viitattu 11.1.2019]. Saatavissa:

https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/tietoa_verotuksest/

Veronmaksajat. 2017. Vakuutussäästäminen. Sijoitusten verotuksen tietopaketti [viitattu 27.1.2019]. Saatavissa: <https://www.veronmaksajat.fi/Veroarkistot/Sijoitusten-verotuksen-tietopaketti/vakuutussaastaminen/>

Veronmaksajat. 2018a. Osinkojen verotus pörssiyhtiöstä ja listaamattomasta yhtiöstä [viitattu 29.1.2019]. Saatavissa: <https://www.veronmaksajat.fi/Sijoittaminen/Osinkojen-verotus/>

Veronmaksajat. 2018b. Pitääkö säästövakuutuksen pääomasta maksaa veroa? [viitattu 28.1.2019]. Saatavissa: <https://www.veronmaksajat.fi/ajankohtaista/Ajankohtaista/Verojuristi-vastaa/pitaako-saastovakuutuksen-paaomasta-maksaa-veroa/>

Virta, J. 2015. Sijoitusrahasto-opas. Suomen Pörssisäätiö. Helsinki: Pörssisäätiö [viitattu 7.1.2019, 17.1.2019]. Saatavissa: http://www.porssisaatio.fi/wp-content/uploads/2015/05/sijoitus_rahasto_opas_2015_b.pdf

LIITTEET

LIITE 1. Haastattelulomake

Taustatiedot

1. Ikä

2. Sukupuoli

Nainen

Mies

Muu/en halua kertoa

3. Koulutustausta

- Peruskoulu
- Ammatillinen koulutus
- Opisto
- Ylioppilas
- Ammattikorkeakoulu
- Yliopisto

4. Sijoitatko tai oletko aiemmin sijoittanut lapsen varoja?

- Kyllä
- En

5. Sijoitettava summa kerralla

_____ euroa

6. Mihin sijoitat lapsen varoja?

- Rahastot
- Osakkeet
- Kiinteistöt
- Säästö- tai henkivakuutus
- Jokin muu, mikä? _____
- Säästötili/en sijoita

Kiinnostus

7. Kuinka kiinnostunut olet sijoittamaan lapsen varoja?
1 = en lainkaan kiinnostunut 5 = erittäin kiinnostunut
- 1 2 3 4 5
8. Miten alun perin kiinnostuit lapsen varojen sijoittamisesta?
9. Mikä tai mitkä seikat vaikuttavat kiinnostukseesi, eli miksi olet tai et ole kiinnostunut lapsen varojen sijoittamisesta? Vaikuttaako kiinnostukseen esimerkiksi sijoittamisen helpous tai vaikeus, tiedon tai rahan puute tai kiire?
10. Miten oma aktiivisuutesi sijoittamisessa vaikuttaa siihen, kuinka kiinnostunut olet lapsen varojen sijoittamisesta?
11. Mikä merkitys sijoittamisella on lapsen tulevaisuudelle?

Aktiivisuus

12. Kuinka usein sijoitat lapsen tai lasten varoja? Oletko tehnyt esimerkiksi jatkuvan kuukausisäästön, vai teetkö satunnaisia sijoituksia?
13. Seuraatko lapsen tai lasten sijoituksia säännöllisesti? Miten paljon käytät aikaa tiedon etsimiseen ja aiheen opiskeluun, markkinoiden seuraamiseen jne.?
14. Mikä tai mitkä seikat vaikuttavat aktiivisuuteesi, eli miksi sijoitat tai et sijoita säännöllisesti/aktiivisesti lapsen varoja?
15. Miten oma kiinnostuksesi sijoittamista kohtaan vaikuttaa siihen, kuinka aktiivisesti sijoitat lapsen varoja?
16. Mikä saisi sinut sijoittamaan enemmän tai useammin lapsen varoja? Tai miksi et halua sijoittaa enempää tai useammin?
17. Vapaa sana: voit kertoa tässä, mitä muuta sinulle tulee mieleen aiheesta.

LIITE 2. Haastattelun saate

Heippa!

Oletko kiinnostunut lapsesi varojen sijoittamisesta ja haluat osallistua opinnäytetyön tutkimukseen?

Opiskelen Lahden ammattikorkeakoulussa liiketaloutta. Teen opinnäytetyötä, jossa yritetään selvittää, kuinka kiinnostuneita ja aktiivisia vanhemmat ovat sijoittamaan lapsensa varoja. Sinun ei tarvitse tietää sijoittamisesta mitään, vaan riittää, että olet edes hieman kiinnostunut aiheesta. Voit osallistua tutkimukseen, jos sinulla on alaikäinen lapsi, jonka puolesta teet tai aiot tehdä sijoituksia. Haastatteluun vastataan nimettömänä. Tulotietoja ei kysytä.

Olisin kiitollinen, jos käyttäisit hetken aikaasi ja vastaisit haastattelulomakkeeseen! Kysymyksiin vastataan taustatietoja lukuun ottamatta omin sanoin, joten vastausaikaa on varattu tiistaihin 19.2.2019 asti. Lähetän kysymykset Facebookin Messenger-sovelluksella tai sähköpostilla.

Tarvitsen tästä ryhmästä viisi vapaaehtoista. Useampikin voi osallistua, jos kiinnostuneissa on myös miehiä, isiä tai muita kuin naisia tai äitejä, jotta heidänkin näkemyksiään saadaan mukaan. Ilmoita osallistumishalukkuudestasi kommentoimalla julkaisua.

Kiitos vaivannäöstäsi!